

JELENTÉS
AZ ŐRSÉGI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
2011. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Összeállították:

Gruber Ágnes, zoológiai felügyelő

Havas Márta, erdészeti felügyelő

Horváth Jenő, természetvédelmi igazgató-helyettes

Kevy Albert, ökoturisztikai és környezeti nevelési osztályvezető

Kovács-Mesterházy Zoltán, természetgazdálkodási osztályvezető

Dr. Markovics Tibor, igazgató

Dr. Németh Csaba, észak-vasi területi osztályvezető

Pál Éva, gazdasági igazgató-helyettes

Dr. Szentirmai István, természetmegőrzési osztályvezető

Szépligeti Mátyás, botanikai felügyelő

Tanner Tibor, természetvédelmi őrszolgálati és területfenntartási osztályvezető

Tárczy Andrea, térinformatikai felügyelő

Óriszentpéter, 2012. március 14.

Tartalom

<i>Tartalom</i>	3
<i>Bevezetés</i>	7
<i>1. Személyi állomány</i>	8
<i>2. Területi adatok</i>	9
2.1 Védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek	9
2.1.1 Védelemre tervezett természeti területek	9
2.1.2 Védett természeti területek	9
2.1.3 Natura 2000 területek	10
2.1.4 Nemzetközi jelentőségű területek	10
2.1.5 Megkülönböztetett védelemben részesülő területek	10
2.1.6 Magas Természeti Értékű Területek	10
2.2 Területvásárlások, kisajátítások adatai	10
2.3 Saját vagyonkezelésű területek	10
2.4 Terület nélküli értékek	12
2.4.1 Barlangok	12
2.4.1 Egyedi tájértékek	13
<i>3. Kutatás és monitorozás</i>	17
3.1 Kutatás	17
3.2 Monitorozás	18
3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok	18
3.3 Természetvédelmi Információs Rendszer	23
3.4 Jelentési kötelezettség	23
<i>4. Kezelési tevékenység</i>	26
4.1 A) Kezelési tervek	26
4.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek	26
4.2 Élőhely-fenntartás, kezelés	26
4.2.1 Jelentősebb ökológiai állapotváltozások	26
4.2.2 Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése	27
4.3 Élőhely-rehabilitáció	30
4.4 Fajmegőrzési tevékenységek	32
4.4.1 Jelentősebb ökológiai állapotváltozások	32
4.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése	32
4.5 Saját állatállomány	37
4.6 Vadászterületek	39

4.7 Halászati vízterek	39
4.8 A Marcal folyó vörösiszap szennyezése	39
5. <i>Projektek</i>	43
6. <i>Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenységek</i>	49
6.1 Ügyiratforgalom	49
6.1.1 Szakvélemény adás, adatközlés hatóságok részére	49
6.1.2 Jelentési feladatok	49
6.3 Bírságok	49
6.4 Büntető ügyek	49
6.5 Perek	50
7. <i>Őrszolgálat</i>	52
7.1 Személyi állomány	52
7.2 Felszereltség	52
7.3 Szolgálatteljesítés jellemzői	52
7.4 Fejlesztési tervek	53
8. <i>Költségvetés és vagyon</i>	55
8.1 Kiadások	55
8.2 Bevételek	55
8.3 Vagyon	56
8.3.1 Befektetett eszközök	56
8.3.2 Forgóeszközök	56
8.4 Épületek	56
8.5 Eszközök	56
9. <i>Bemutató, oktatás, PR</i>	62
9.1 Turisztikai infrastruktúra	62
9.2 Kiadványok	64
9.3 Látogatottság	64
9.3.1 Környezeti nevelés	65
9.3.2 Turisztika	65
9.3.3. Kiállítások, előadások	67
9.3.4 Szakmai rendezvények	67
9.3.5 Szakmai gyakorlatok	68
9.4 PR és egyéb marketingtevékenységek	68
9.4.1 Honlap	68
9.4.2 Turisztikai szakkiállítások, vásárok	68
9.4.3 Egyéb kommunikációs csatornák	69

9.5 Környezeti nevelési intézkedések	70
<i>10. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel</i>	<i>81</i>
<i>11. Külföldi együttműködés</i>	<i>84</i>
<i>12. Ellenőrzés</i>	<i>86</i>
<i>13. Fontosabb célkitűzések a következő évre</i>	<i>87</i>
13.1 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren	87
13.2 Természetgazdálkodás terén	87
13.3 Hatósági előkészítő tevékenység terén	88
13.4 Gazdasági téren	88
13.5 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén	89
13.6 Társadalmi kapcsolatok terén	89

Táblázatok	
2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek	14
2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek	15
2.3 táblázat: Terület nélkül értékek	16
3.1 táblázat: Kutatás és monitorin	24
4.1 táblázat: Kezelési tervek	26
4.2 táblázat: Élőhely fenntartás	29
4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció	31
4.4 táblázat: Fajvédelem	35
4.5 táblázat: Saját állatállomány	38
4.7 táblázat: Halászati vízterek	41
4.7a táblázat: Védett vízterek	42
5. táblázat: Projektek	44
6.2 táblázat: Bíróságok	51
6.3 táblázat: Büntető ügyek	51
6.4 táblázat: Polgári perek	51
7. táblázat: Őrszolgálat	54
8.1 táblázat: Kiadások	58
8.2 táblázat: Bevételek	58
8.3 táblázat: Vagyon	59
8.3.1. táblázat: Befektetett eszközök	59
8.3.2. táblázat: Forgóeszközök	60
8.4 táblázat: Épületek	61
8.5 táblázat: Eszközök	61
9.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra	71
9.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás	71
9.1b táblázat: Kiállítás	73
9.1c táblázat: Tanösvény	74
9.2 táblázat: Kiadványok	76
9.3 táblázat: Látogatottság	79
9.4 táblázat: PR	80
10.1 táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:	81
10.2 táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel	82
11. táblázat: Külföldi együttműködés	85
12. táblázat: Ellenőrzések	86

Bevezetés

2002-ben alapított igazgatóságunk tizedik, (egyben utolsóként létrehozott) a hazai nemzeti parkok sorában. Sajnálatos módon a többi – több évtizedes múlttal rendelkező igazgatósággal ellentétben – felzárkóztatása sem személyi létszám, sem infrastruktúra, sem vagyongazdálkodásban lévő területek vonatkozásában nem történt meg.

Igazgatóságunk folyamatos létszám- és forráshiánnyal küzdve látta el 2011-ben feladatait. A létszámhiányt részben a közmunkaprogram segítségével felvett közmunkásokkal, részben a pályázatokból felvehető munkaerővel pótoltuk. Csökkentett tartalommal fajvédelmi programokat hajtottunk végre, élőhely fenntartás végeztünk 642 ha-on, élőhely rehabilitációs tevékenységet készítettünk elő 350 ha-on.

A kezelésünkbe adott vagyon meghatározó részét önállóan kezeltük. Fenntartottuk hazánk egyetlen muraközi ménesét (44 egyed), és a gyepek fenntartásához elengedhetetlenül szükséges 303 egyedes magyartarka állományt. Földvásárlás során 28,8 ha termőföldhöz jutottunk. A védett területek helyreállításáról szóló törvény végrehajtását jelentősen hátráltatja, hogy a megvásárolandó, illetve kisajátítandó területek meghatározó része külföldi (osztrák) tulajdonban van.

Idegenforgalom, ökoturisztika terén üzemeltettük a pityerszeri falumúzeumot, a kőszegi Bechtold István Látogató Központot. Szálláslehetőségeinket drasztikusan le kellett csökkentettük az égető irodahiány enyhítése miatt.

A talpon maradáshoz, a természetvédelmi célok eléréshez valamennyi pályázati lehetőséget megragadtuk. 2011-ben 11 pályázatunk futott 2 milliárd Ft értékben.

Stratégiai céljaink 2012-re:

1. Földvásárlás
2. A Központi irodaépület megtervezése, pályázat beadása
3. A génmegőrzést és az őshonos állattartást népszerűsítését célzó mintaprogram kidolgozása az Őrségben
4. A térségi együttműködésre alapozott mintagazdaság, integrátori és fejlesztési központ kialakításának megkezdése
5. Az aláírt pályázatok-szerződések kötelezettségeinek teljesítése.

1. Személyi állomány

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság engedélyezett létszáma 2011-ben 37 fő volt, melyből 22 fő kormánytisztviselő, 15 fő pedig Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó munkavállaló, betöltetlen álláshely nem volt.

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből állt. A leterheltségük a rendkívül alacsony létszám következtében átlag feletti volt, a hasonló adottságú nemzeti park igazgatóságok munkatársi létszáma közel a kétszerese volt a miénknek. Az engedélyezett létszámunk több mint 60%-a felsőfokú végzettségű, 20%-nak közép-, illetve 20%-nak alacsonyfokú végzettsége volt.

A Kormánytisztviselők jogállásáról szóló törvénnyel összefüggő köztisztviselői alapvizsga, illetve szakvizsga követelményének minden érintett eleget tett.

A munkatársak iskolai végzettségét az alábbi táblázat foglalja össze:

	Iskolai végzettség			
	Alacsonyfokú	Középfokú	Felsőfokú	Összesen
Kormánytisztviselő	0	3	19	22
Ügykezelő	0	0	0	0
Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó	6	5	4	15
Szerződéses	0	0	0	0
Összesen	6	8	23	37

Tudatos humánpolitikai tervezéssel, a feladatok ellátásának biztosítása érdekében, az engedélyezett létszám felett az igazgatóságunk pályázati források felhasználásával bővítette munkatársai körét. Problémát jelentett, hogy a megfelelően kvalifikált szakembereket nem minden esetben tudtuk megtartani, mert határozatlan időtartamra szóló szerződést nem állt módunkban kötni velük, így értékes munkaerőt is veszítettünk el.

Nyelvismereti szint:

Nyelv	Típus	Fő
német közép	“C” típus	8
német közép	“A” típus	1
angol közép	“C” típus	7
angol közép	“A” típus	2
angol közép	“B” típus	1
angol alap	“C” típus	1
angol alap	“B” típus	1
horvát közép	“C” típus	1

Nyelv	Típus	Fő
francia felső	“C” típus	1

A Természetmegőrzési Osztályon jelenleg 4 fő dolgozik, de az alapfeladatok magas szintű ellátásához és további természetvédelmi fejlesztésekhez legalább kettő munkatársra lenne szükség az erdők védelmének és a vizes élőhelyek védelmének szakterületén, a hiányzó létszámot közfoglalkoztatás keretében próbáljuk megoldani.

A Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Osztályon 2011-ben az osztályvezetőt is beleértve két főállású kormánytisztviselő és egy munka törvénykönyves alkalmazásban álló személy dolgozott, ebből is egy fő létszámcsökkentés miatt el lett bocsátva. A turisztikai infrastruktúra üzemeltetéséhez további 4 fő munkavégzésre lenne szükség, a hiányzó létszámot ezen az osztályon is a közfoglalkoztatással igyekeztünk pótolni, azonban a téli időszakban hiányzik ez a kieső létszám.

A Természetvédelmi Őrszolgálat létszáma 2011-ben 10 fő volt, ezen az osztályon is létszámbővítés lenne szükséges, az osztály munkatársai osztott munkakörben dolgoznak a viszonylag nagy örkerületük rendben tartása mellett. Az országos átlag eléréséhez létszámbővítésre volna szükség.

A Természetgazdálkodási Osztályon 2011-ben 1 fő osztályvezető, 2 fő csoportvezető, 2 fő traktoros, 4 fő állatgondozó látta el a feladatát. A hiányzó munkaerőt 7 fő közmunkással pótoltuk. A kiszámítható, biztonságos munkavégzéshez 4 fő traktoros és 3 fő állatgondozó főállású kolléga hiányzik.

2. Területi adatok

2.1 Védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek

2.1.1 Védelemre tervezett természeti területek

Az Igazgatóság illetékességi területén egy védelemre tervezett terület van. A Csörnöc-menti Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításának előkészítése 1992-től folyik. Az előkészítés lezárult, rendelet-tervezete már elkészült, de kihirdetésére még nem került sor.

2.1.2 Védett természeti területek

Az igazgatóság működési területe 334.933 ha. Országos jelentőségű védett természeti területek közül egy nemzeti park, az Órségi, két tájvédelmi körzet, a Kőszegi és a Ság-hegyi, hét természeti terület és 115 ex lege láp található a működési területen.

2.1.3 Natura 2000 területek

Az Igazgatóság működési területén egy különleges madárvédelmi terület, az Órség található. Különleges természetmegőrzési területek közül kettő, a Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét és a Köles-tető, kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek közül pedig 12, az Ablánc-patak völgye, a Csöngői legelő, a Gércei tufagyűrű és láprét, a Kemenessömjéni cserjés legelő, a Kenyeri reptér, a Kőszegi-hegység, az Öregcser, az Órség, a Pinka, a Rába és Csörnöc-völgy, a Ság-hegy és a Váti gyakorlótér található az működési területen.

2.1.4 Nemzetközi jelentőségű területek

Az Igazgatóság működési területén nemzetközi jelentőségű vizes élőhely található, a Rába-völgy Ramsari terület.

2.1.5 Megkülönböztetett védelemben részesülő területek

Az Igazgatóság működési területén összesen négy erdőrezervátum található. A Szalafői, a Szabó-völgyi és a Pap-erdői erdőrezervátum az Órségi Nemzeti Park, a Hosszú-völgyi pedig a Kőszegi Tájvédelmi Körzet területén található.

A Nemzeti Ökológiai Hálózat felöleli a védett és a Natura 2000 területeket, valamint tartalmazza a jelentősebb természeti területeket is. Összesen 77750 ha magterülettel, 36865 ha puffer területtel és 3582 ha ökológiai folyosóval rendelkezik.

2.1.6 Magas Természeti Értékű Területek

A korábbi Órség-Vendvidék ÉTT területét 2009-ben sikerült az Órségi Nemzeti Park szinte egészére kiterjeszteni. Órség-Vendvidék MTÉT területe így 18379 ha, amiből 11591 ha tartozik a támogatható területek közé.

2.2 Területvásárlások, kisajátítások adatai

A saját vagyionkezelésű területet 2011-ben 28,8 hektárral tudtuk növelni a kapott központi keretből illetve KEOP pályázatból. A növelés továbbra is feltétlenül szükséges a természetvédelmi célok megvalósítása, valamint a védett területeken az érdekellentétek csökkentése érdekében is. A térségben jelentős az elhanyagolt, a degradálódás útjára lépett gyepterületek aránya, amelyek helyreállítását magántulajdonosaik várhatóan nem fogják tudni felvállalni. Az állami erdők túlnyomó többségében nagyüzemi, nyereségorientált gazdálkodás folyik, amelyet az igazgatóság természetvédelmi célú gazdálkodása válthatna fel.

2.3 Saját vagyionkezelésű területek

Igazgatóságunk vagyionkezelésében a többi nemzeti park igazgatóságához viszonyítva elenyészően kevés, mindösszesen 2496 ha terület van. Ezen belül a többi igazgatóságához viszonyítva kiemelkedően magas (98%) a saját kezelésű területek aránya. A

vagyongazdálkodásban lévő területek jelentős része gyeperő (748 ha) és erdő (832 ha), melynek kiemelkedő természetvédelmi jelentősége van. Kezelésük fő célja az élőhelyek védett természeti értékeinek megőrzése. Igazgatóságunk 455 ha szántón is vagyongazdálkodó. A szántók részben visszagyepesítésre kerültek, részben a saját állatállomány takarmányigényének kielégítésére szolgálnak. Problémát okoz, hogy mind a gyeperő, mind pedig az erdőterületek birtokszerkezet elaprózott. Sok apró parcella van az igazgatóság kezelésében. Az erdők nagy részét a határsávban található erdők teszik ki, ami egy 20-50 m széles hosszú, rendkívül nehezen kezelhető területet jelent.

a) Rét, legelő:

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyeperőterületeket, vagy visszagyepesedett szántókat vásároltunk a védett természeti területek védelmi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény előírásainak megfelelően. A gyeperő művelési ágú területek jelentős részben degradált, elgyomosodott, gyakran becserjésedett állapotban kerültek át igazgatóságunk vagyongazdálkodásába. Ezek jelentős részét helyreállítottuk és kaszálhatóvá tettük. A területek nagyobb részét az igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával állítja helyre és kezeli. 41 hektárt szigorú természetvédelmi előírásokkal haszonbérbe ad.

b) Erdő:

Az igazgatóság kezelésében lévő erdőterületek jelentős részét teszik ki a határsávban található erdők (475 ha), amelyek kezelése rendkívül nehézkes. 2011. évben 2,6 ha folyamatos erdőszélesítésünk volt. Befejezett ápolást és pótlást nem végeztünk. Véghasználatot, nevelővágást nem végeztünk. Klímaerdő telepítési pályázat révén 7,90 hektár elegyes erdőnk ápolását 2011 nyarán elvégeztük. Az Alsó-Őrség tervezési körzetben az új körzeti erdőterv munkálatai és egyeztetési folyamatai elkezdődtek és 2012-ben is folytatódnak.

c) Nádas:

Vagyongazdálkodásunkban nincs nádas.

d) Szántó:

Szántóföldi művelést 258,5 ha-on végeztünk, elsősorban szántóföldi szalastakarmány előállítás érdekében.

Szántóföldi kultúráink:

Kultúra	Terület (ha)	Hozam (q)	Termésátlag (q/ha)
Zab szem	11,50	284,0	24,7
Zab ttak.	53,72	1815,7	33,8
Rozs	9,62	109,9	11,4
Köles	8,05	2094	260,1
Fűveshere	17,16	477,1	27,8

Takarmányfű	88,65	2765,9	31,2
Vöröshere	8,35	298,1	35,7
Fehérhere	13,10	323,6	24,7
Zöldugar	17,16	--	--

Szalma szüségletünket egyrészt saját területről, másrészt szomszédos gazdálkodóktól biztosítottuk.

Szalmabálázás: 457 db

Trágyázás:

Okszerű és környezetkímélő tápanyag-gazdálkodást folytatunk, a gazdaságunkban keletkező trágyát szántóföldi növénytermesztésünkben használjuk fel. Az előző évben telepen maradt trágyát is kihordtuk szántóföldjeinkre.

Trágyázás őszi vetések alá (300q/ha * 25,60 ha):	7680 q
<u>Trágyázás tavaszi vetések alá (350q/ha * 22,77 ha):</u>	<u>7970 q</u>
Összesen:	15.650 q

A 2009 őszén induló új agrár-környezetvédelmi programban bővülő területekkel és komolyabb szántóföldi vetésforgót igénylő vállalatokkal léptünk be, ennek szellemében nagyobbak lesznek kalászos-gabonatermő területeink.

Őszi munkák:

Bíborhere:	9,62 ha
Triticale:	15,06 ha
Őszi búza:	17,25 ha
<u>Őszi árpa:</u>	<u>14,44 ha</u>
Őszi vetés összesen:	59,37 ha
Őszi mélyszántás	53,45 ha

2.4 Terület nélküli értékek

2.4.1 Barlangok

A barlangok tekintetében illetékességi területünkön a Kőszegi-hegységet kell kiemelni. A barlangok felszíni védőövezetének kijelölése megtörtént 2009-ben, KvVM rendelet formájában. A területünkön található 43 barlang természetvédelmi helyzetében 2011. évben nem állt be változás. Nem történt változás földvárak esetében sem.

2.4.1 Egyedi tájértékek

Az Igazgatóság működési területén 44 településen összesen 914 db egyedi tájértéket tartunk nyilván.

2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek

Illetékességi terület (ha)	334933
----------------------------	--------

Védettségi kategória	Védett		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	1	43933	3084	0	0	0
Tájvédelmi Körzet	2	4540	417	0	1	6147
Természetvédelmi Terület	7	223	0	0	0	0
Ex lege védett láp	115	978	1,3	32,6	9	59
Összesen	125	49674	3679,3	32,6	10	6206

Natura 2000 területek

Madárvédelmi terület*	1	45694	3084	0	0	0
Természetmegőrzési terület*	14	66448	3501	0	0	0

Nemzetközi jelentőségű területek

Ramsari	1	9552	21	78	0	0
---------	---	------	----	----	---	---

Megkülönböztetett védelemben részesülő területek

Erdő-rezervátum	4	355	238	0	0	0
Nemzeti Ökológiai Hálózat	1	118197	3679,3	0	0	0

* A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Természetmegőrzési terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.

2.2 táblázat: Saját vagyongazdálkodású területek

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt terület (ha)	Összes kiterjedése (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	5,89	454	449,61	99	4,39	1
Gyep	19,68	749	708,00	95	41,00	5
Gyümölcsös		5	5	100	0	0
Erdő		832	832	100	0	0
Kivett	3,23	455	455	100	0	0
Összesen	28,8	2496	2449,61		45,39	

2.3 táblázat: Terület nélkül értékek

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
forrás	96	0
barlang	43	0
kunhalom	3	0
földvár	60	0
egyedi tájérték	914	0

3. Kutatás és monitorozás

3.1 Kutatás

Az alábbi kutatási programok anyagi feltételeit igazgatóságunk saját költségvetéséből biztosította. A kutatásokban az igazgatóság munkatársai mellett a Nyugat-Magyarországi Egyetem hallgatói vettek részt.

a) A kaszálás hatása a hangyaboglárka (*Maculinea* sp.) fajokra

2007-ben egy hosszú távú kísérletet kezdtünk a gyepkezelés hangyaboglárkákra gyakorolt hatásának megértésére, melyet 2011-ben a növényzet változásainak megfigyelésével is kiegészítettünk. A kísérlet keretében, a Szentgyörgyvölgyi-patak völgyében négy saját kezelésű réten vizsgáltuk a kaszálás időzítésének és gyakoriságának hatását a kifejlett lepkékre, tápnövényükre (őszi vérfű - *Sanguisorba officinalis*), hangyagazdáikra (*Myrmica* sp.) és a gyepalkotó növényfajokra. Mindegyik réten négy eltérő kezelést alkalmaztunk véletlenszerű elrendezésben: kaszálás májusban, kaszálás szeptemberben, kaszálás májusban és szeptemberben, kontroll (nincs kaszálás). A vizsgálat ötödik évében elvégeztük a kaszálási egységek növénytársulástani felvételezését, melyek alapállapot-felvétele 2008-ban készült el. A növénytani felvételek eredményei éppen ellenkező irányt mutatnak, mint a lepkék korábbi vizsgálatai. Mind az összesített fajszám, mind pedig a kétszikűek fajszáma a kétszer kaszált területeken volt a legmagasabb, ezt követték a májusi kezelési egységek, majd végül, a legalacsonyabb értékkel a kizárólag szeptemberben kaszáltak. Egyértelműen a kezeletlen egységek természetvédelmi értéke a legalacsonyabb. Az eredmények fényében úgy tűnik, hogy nem lehet egyetlen kaszálási típust megjelölni optimális kezelésként minden élőhelyre.

b) A legeltetés hatásának vizsgálata a hangyaboglárka fajokra

2011-ben egy kísérletet indítottunk be annak érdekében, hogy megállapítsuk a legeltetés hatását a vérfű és a sötétaljú hangyaboglárkára. A kísérletben egy hangyaboglárkák által lakott nedves rétet osztottunk ketté, amint eddig kaszálással kezeltünk. Az egyik részét 2012-től továbbra is kaszálni fogjuk, míg a másikat szarvasmarhával fogjuk legeltetni. Az NBmR nappali lepke protokolljának megfelelően minkét területen jelölés-visszafogás módszerével becsüljük a lepkék egyedszámát. 2011-ben a területeken az alapállapotfelvétel történt meg, amelyet 2012 tavaszán a vegetáció felmérése is kiegészít majd.

c) A gyepek helyreállításának vizsgálata

2011 első félévében megkezdődtek a „Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság területén” elnevezésű KEOP pályázat munkálatai. Az elsőként alkalmazott kezelési típusok alapján az érintett területek alapvetően három csoportra oszthatók: cserjeirtott, szárazúzott, és kaszált területek. A kezelések növényzetre gyakorolt hatásainak nyomon követésére monitorozást indítottunk. Az első kezelést követő állapotfelvételre június hónapban került sor. Összesen 14 darab mintaterületen töltöttünk ki adatlapot, melyen az alapvető termőhelyi adatokon túl a domináns, karakter, változást jelző, és lokálisan jellemző fajok kerültek rögzítésre, továbbá, a veszélyeztető tényezők, a természetesség és a regenerációs potenciál is feltüntetésre került. A reprezentativitásra

törekedve 6 darab cserjeirtott és 4-4 darab kaszált illetve szárazúzott terület növényzetét vizsgáltunk meg.

d) A haris élőhelyválasztásának kutatása

2011-ben folytattuk a 2010-ben megkezdett vizsgálsorozatot, amely célja a fokozottan védett haris (*Crex crex*) élőhely választásának és élőhely használatának megértése, ezen keresztül a számára megfelelő élőhely kezelés kidolgozása. A vizsgálat során a 2002 és 2009 között lakott haris élőhelyek, a 2011-ben lakott élőhelyek és a korábban haris által nem használt élőhelyek növényzetét hasonlítottuk össze. Megállapítottuk, hogy a haris által stabilan használt rétek zömmel parlagterületek regenerációja során jöttek létre és ezek egy jelentős része nem is rendszeresen kaszált terület. Az adatok részletesebb elemzésére ezután kerül sor.

3.2 Monitorozás

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok

2011-ben a költségvetési megszorítások miatt Igazgatóságunk csak azokat a monitoring programokat tudta folytatni, amelyeket saját munkatársaink el tudtak végezni, illetve azokat, amelyekre pályázati források álltak rendelkezésre.

3.2.1.1 Országos programok

a) Élőhely-térképezés

2010-ben elkezdődött az Őrség kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhely-térképezése, mely 2011-ben befejeződött. E munka keretében a tárgyévben az alábbi települések Natura 2000 területei kerültek teljes egészében felmérésre: Csákánydoroszló, Hegyhátszentmárton, Ivánc, Felsőmarác, Halogy, Daraboshegy, Nádasd, Szőce, Órimagyarósd, Viszák, Ispánk, Kistrákos, Szaknyér, Hegyhátszentjakab, Felsőjánosfa, Zalalövő, Csöde, Pankasz, Nagyrákos, Őriszentpéter, Bajánsenye, Kerkáskápolna, Szatta, Kercaszomor, Magyarföld, Felsőszenterzsébet, Magyarszombatfa, Velemér, Szentgyörgyvölgy.

A kétéves munka főbb eredményei az alábbiakban foglalhatók össze. A Vendvidék szimbolikus élőhelyének számító lombeszes erdőfenyvesek területe jelentősen visszaszorult, a meglévők a lombosodás irányába mutatnak, ezzel párhuzamosan a pionír lágyszárúak is visszaszorultak. A szűk völgyekben megfigyelhető az égerligetek visszaszorulása, helyükre gyertyános-tölgyes elemek benyomulása. A településektől távol eső gyepterületek száma erősen megritkult, legtöbbjük becserjésedett, beerdősült, vagy helyét erdei kákások, magaskórósok, kékperjés, sédbúzás vagy bánági sásos növényzet vette át. Nagyon gyakoriak a felhagyott területek, ahol magas aranyvessző vagy pionír fajok állományai uralkodnak. Az Őrség Ivánc–Őriszentpéter–Bajánsenye vonaltól nyugatra fekvő területein legnagyobb térrészt a telepített fenyvesek teszik ki, melyek véghasználatuk az utóbbi időkig kizárólag tarvágással történt, ezért a vágásterületek és fiatalosok sokfelé meghatározzák a tájképet. A szántók és rétterületek felhagyása jellemző,

de nem olyan mértékű, mint a Vendvidéken. A települések határában egyre több karácsonyfatelepet alakítanak ki. A Nádasdi-platón az egykori „füves” cseres-kocsányos tölgyesek helyén az erdészeti beavatkozások következtében jórészt fenyőelegyes tölgyesek, luc- és erdeifenyvesek találhatóak, de a hegyhátsági völgyekben még maradt néhány szép gyertyános-tölgyes és bükkös állomány.

A Rába-mentén a fás és fátlan élőhelyeken egyaránt robbanásszerű egyes idegenhonos fajok bíbor nyúljhózzám (*Impatiens glandulifera*), hibrid japánkeserűfű (*Fallopia x bohemica*) inváziója.

Szintén 2011-ben történt meg a Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét természetmegőrzési terület élőhelyterképezése is. A területet mintegy 72% arányban borítják természetyszerű, ill. másodlagos élőhelyek, ami már önmagában jelzi a régóta fennálló országos védettség és a természetvédelmi kezelés hatékonyságát. A terület 26%-án fordulnak elő aktuálisan közösségi jelentőségű élőhelyek, további mintegy 20% hosszabb távon szintén Natura 2000 élőhelyé alakulhat (megfelelő kezelés hatására), ilyenek a magassásosok vagy a leromlott, kezeletlen rétek. A közösségi jelentőségű élőhelyeken belül legjelentősebb kiterjedésben a síkvidéki kaszálórétek vannak, de jó természetességű kékperjés rétek és égerligetek is megtalálhatók.

b) Védett növényfajok monitorozása

2011-ben az NBmR keretében 11 faj felmérését végezte el igazgatóságunk. A vizsgált fajok, és felmérésük következtetései az alábbiak:

A karcsú sisakvirág (*Aconitum variegatum ssp. gracile*) kőszegpatyi állományát többszöri alapos átvizsgálás ellenére sem találtuk meg.

Az árnik (*Arnica montana*) mindösszesen négy egyedét számláló, virágtalan állományát az idei évben is megtaláltuk, fennmaradásának, és virágzásának érdekében az állomány környezetében megritkítottuk az árnyékoló fászszerűakat.

A henyé boroszlán (*Daphne cneorum ssp. arbusculoides*) előfordulását a szalafői üzemi út mentén mértük fel. A mintaterületen továbbra is nagy egyedszámú, stabil állomány él.

Az osztrák zergevirág (*Doronicum austriacum*) kőszegi mintaterülete egy villanyvezeték pástájában található. Egyedszáma a 2005-ös adatokhoz mutat hasonlóságot. Fennmaradását a területen végzett rendszeres cserjeirtás biztosítja. A faj szőcei adatai a 2008-as eredményekhez viszonyítva 42%-os csökkenést mutatnak, de helyzete ezzel együtt is még stabilnak mondható.

A kereklevelű harmatfű (*Dosera rotundifolia*) szőcei állománya a korábbi felméréshez képest 28%-kal csökkent, ellenben a Fekete-tavon 77%-kal több egyedét számoltunk, mint 2008-ban. A lúp feltöltődése nyomán megfigyelhető, hogy a harmatfű állománya egyre keletebbre húzódik a vizet visszatartó erdészeti út irányába.

A kakasmandikó (*Erythronium dens-canis*) állományviszonyait a Szakonyfalusi-patak völgyében mértük fel. A faj helyzete kielégítőnek tekinthető, nagy területen, szinte egybefüggő gyepszőnyeget alkotnak populációi.

A kockásliliom (*Fritillaria meleagris*) legnagyobb állománya a Büksi-réten található, ahol állománya az erős vadhatás ellenére növekedést mutat, fennmaradása biztosítottnak látszik.

A heverő iszapfű (*Lindernia procumbens*) számára az idei, csapadékban szegény év

kedvezőtlen volt. Jelenlétét egyedül egy csákánydoroszlói szántón sikerült megerősíteni, ahol azonban jelentős számban virágzott.

A fehér májvirágnak (*Parnassia palustris*) sem a petőmihályfai, sem pedig a bozsoki állományát nem sikerült felmérni 2011-ben, mert az állomány vagy egyáltalán nem virágzott, vagy az a felméréstől eltérő időben történt.

A leánykökörücsin (*Pulsatilla grandis*) állománya a Hercseg-hegyen végveszélynek van kitéve az élőhely kezeletlensége miatt. Cádi állományának egy részét kiásták, ezért a pincesor feletti állománya megsemmisült, ennek ellenére egy közeli foltban még erős populációja él. Bozsoki, és a Kis-Somlyón levő állományai stabilak, de a cserjésedés hosszú távon ezekre is negatív hatást gyakorolhat.

A zergeboglár (*Trollius europaeus*) állományai Kercaszomoron és a Vendvidéken kismértékű gyarapodást mutatnak, azonban a Lugosi-réten több egymást követő évben sem került elő. A Kőszegi Alsó-réten a faj egyedszáma a korábbi évekhez hasonló értéket mutat.

c) Cönológiai monitoring

Az NBmR keretein belül, a csarabos fenyér (*Luzulo-Callunetum*) felmérésére 2011-ben Farkasfa határában, a Cvikli-erdőben, valamint a Kőszegi-hegységben található Sárosforrás közelében került sor. A farkasfai állományt továbbra is a cserjésedés, beerdősülés fenyegeti, beavatkozás hiányában az élőhely át fog alakulni. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy a fajkészlet a 2009-es állapothoz képest jelentősen gyarapodott, melyben üde erdei és mészkérülő fajok egyaránt szerepelnek. A kőszegi állomány egy villanyvezeték pásztyájában található, ahol az áramszolgáltató rendszeresen vágja a felnövekvő cserjéket és faegyedeket, megakadályozva ezzel a teljes beerdősülést. Az összesített fajszámot kismértékű növekedés jellemzi, a mintanegyzetek átlagos fajszáma pedig enyhe csökkenést mutatott, de a változás nem nevezhető jelentősnek, a társulás karakter, és kísérő fajai jelen vannak. Mindkét helyszínre jellemző azonban a csarab visszaszorulása, ami a farkasfai élőhelyen a fény mennyiség csökkenésével, kőszegen a tápanyag-feldúsulás következtében megnövekvő gyökérkonkurenciával magyarázható.

Veres csenkeszes hegyi-rét (*Anthyllido-Festucetum rubrae*) cönológiai monitoring felvételét 2011-ben Orfaluban és Apátistvánfalván végeztük el. Az előbbi helyszínen a rétet évente egyszer, júliusban kaszálja tulajdonosa, az utóbbi 15 éve még szántó volt, azóta rendszertelenül, szárazúzással kezelik. A két terület elsősorban a múltbéli és a jelenlegi használat eltéréseiből adódó, fajkészletbeli különbségeket mutatja. Ennek legszembevetőbb megnyilvánulása az apátistvánfalvi terület siskanád tippannal (*Calamagrostis epigeios*) való fedettsége.

Az NBmR módszertana alapján végzett társulásmonitorozások helyszínein a közösségi jelentőségű gyepterületek monitorozására kidolgozott felmérést is elvégeztük. Az eredményekből levonható következtetések a fentiekben írtakkal lényegileg azonosak.

d) Űрге monitoring

Egy mintavételi területen (Kenyeri-repülőtér) egységes módszer alapján történik a monitorozás évenkénti gyakorisággal. 2011-ben a felmérést elvégeztük, az adatokat értékelésre továbbítottuk az országos központba. Idén összesen 31 űrgelyukat találtunk és 8

példány ürgét figyeltünk meg a felmérés során, ami valamivel alacsonyabb szám a 2010-esnél.

e) Denevér monitoring

A 2011-es esztendőben az épületlakó denevérek által használt legfontosabb élőhelyek állományai kerültek felmérésre. A vizsgált épületekben - ahol a faj meghatározásra került – főként közönséges denevér (*Myotis myotis*) volt megfigyelhető. A csákánydoroszlói (106, ill. 100 egyed), a nagyrákosi (600-700 egyed) és az rábagyarmati (150 egyed) közönséges denevér állományok szülőkolóniák. A veleméri templomban 2011-ben jelen voltak a kései denevérek (*Eptesicus serotinus*). Mindenütt csökkenést tapasztaltunk az épületlakó denevér kolóniáknál.

f) Gőte monitoring

2011-ben is elvégeztük a szokásos két helyszínen, a Bárkás-, illetve a Vadása-tónál, a gőte fajok monitoring rendszerű felmérését. Három, illetve két alkalommal, 25-25 palackcsapdával összesen 2 faj - a pettyes gőte (*Lissotriton vulgaris*) és az alpesi tarajosgőte (*Triturus carnifex*) - 31 egyedét fogtuk meg. A Vadása-tóban mindig nagyon kevés egyedét fogtunk, de csak a 2007-es és a 2011-es esztendőben volt teljesen eredménytelen a csapdázás. A csapdázás 2011-ben csak a Bárkás-tónál volt eredményes, ott viszont jóval nagyobb egyedszámot sikerült fogni, mint a korábbi évben.

g) Natura 2000 bogárfajok monitoringja

2011-ben két fajt terveztünk felmérni, a skarlátbogarat (*Cucujus cinnaberinus*) és a gyászscincért (*Morimus funereus*). A skarlátbogár felmérését el is végeztük 2011-ben, a 10 kiválasztott Rába-menti mintaterületből 4 esetében sikerült a fajt kimutatni. A gyászscincér felmérését nem tudtuk a megfelelő időben elvégezni, ezért az áttolódik 2012-re.

h) Pele monitoring

A pelék NBmR szerinti monitoringja egy 50 odúból álló mesterséges odútelepen folyik. 2010-ben az odútelepet a tulajdonos kérésére át kellett helyezni az igazgatóság vagyonkezelésében lévő Cági gesztenyésbe. Itt azonban 2011-ben cserjeirtás történt, így az odúkat újra át kellett helyezni. Az átrakás idején az odúk mind lakatlanok voltak.

3.2.1.2 Helyi programok

a) Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása a Rábán

2011-ben folytattuk a 2007-ben elkezdett vízimadár felmérést a Rába folyón. A kis lile (*Charadrius dubius*) és a billegető cankó (*Actitis hypoleucos*) monitoringját a folyó Szentgotthárd és Körmend közötti 50 km-es szakaszán végeztük el egy alkalommal. A billegető cankónak összesen 25 egyedét regisztráltunk, a kis lilének pedig 23 adult és 11 juvenilis egyede került elő. Ez az eredmény lényegesen jobb, mint a 2010-es, főleg a kis lile esetében, ami soha nem látott mennyiségben került elő.

b) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön 2011-ben is megtörtént a telepesen fészkelők felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni.

A Kőszegi TK-ban fekete gólya (*Ciconia nigra*) sikeres költéséről nincs tudomásunk, az ismert fészkek 2011-ben sem volt lakott. Uhuból (*Bubo bubo*) 1 pár ismert, kirepült fiókaról nincs tudomásunk.

Az Őrségi Nemzeti Park teljes haris (*Crex crex*) állománya az elvégzett felmérés alapján 8 pár volt. A fekete gólya és a fehér gólya állomány felmérését az örkerületekben a természetvédelmi örök végezték. A fehér gólya esetében több, korábban elhagyott fészkekbe költöttek ismét a madarak, sőt új fészkek is épültek. 2011-ben a nemzeti park területén a fehér gólya ismert állománya kismértékű növekedést mutatott, 49 pár költött, ami 112 fiókát rejtett. A fekete gólya állománya sajnos csökkent, két pár fészke leszakadt, s egyet tudunk csak helyreállítani. A működési területünkön 2011-ben 1 pár sikeres költéséről volt tudomásunk.

Vas megyében 2011 nyara folyamán 28 régebben ismert és újonnan felfedezett költőhely, illetve jelenleg homok-, vagy kavicsbányaként bejegyzett, potenciális hely került ellenőrzésre gyurgyalag (*Merops apiaster*) és partifecske (*Riparia riparia*) költése miatt. 21 költőtelepen 86 pár gyurgyalagot és 47 pár partifecske mértünk fel. Az összesített egyedszámok alapján csökkenő állománylétszámot állapíthatunk meg. A populációk változása telepenként eltérő irányú és mértékű.

c) Fecske-felmérés

Az Őrségi Nemzeti Park területén az örkerületekben a természetvédelmi örök 2011-ben is felmérték a molnárfecske (*Delichon urbica*) és füstifecske (*Hirundo rustica*) állományokat a korábban kiválasztott településeken. A programot monitoring rendszerben végezzük, 8 Őrségi, illetve vendvidéki településen. Összesen 391 füstifecske és 314 molnárfecske lakott, illetve lakatlan fészket számláltak össze a felmérők. Mindkét faj esetében növekedést tapasztaltunk a korábbi évekhez képest. A füstifecske lakott fészkek száma 207, a molnárfecskeké 109.

d) Nappali lepke térképezés

2011-ben a pályázati program keretében folytatódott az egész Őrség Natura 2000 (~46.000 ha) terület nappali lepke térképezése. Ennek során a gyakori fajok térképezése 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet alapon történik, a védett és ritka fajokról pedig ponttérkép készül. A térképezés második évének legfőbb eredménye a feles busalepke (*Pyrgus armoricanus*) több és a palakék boglárka (*Cupido alcetas*) egy példányának előkerülése. Szintén jelentős számban került elő az eddig sokkal ritkábbnak hitt nagypettyes hangyaboglárka (*Maculinea arion*). Korábban gyakori fajok esetében, mint pl. a közönséges szerezsenlepke (*Erebia aethiops*) vagy a lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*) drasztikus populációcsökkenésre derült fény.

3.3 Természetvédelmi Információs Rendszer

A TIR vagyron és ingatlan moduljának adatokkal való feltöltése korábban megtörtént, így ezen modulok esetében csak aktualizálást végeztünk. A védett objektum modulba tárgyévben 751 egyedi tájértéket töltöttünk be. A biotika modul 2011-ben 11240 rekorddal bővült.

3.4 Jelentési kötelezettség

Igazgatóságunk a korábbi évekhez hasonlóan az elvégzett kutatási és monitoring feladatokról jelentést készít a VM Természetmegőrzési főosztálya számára.

3.1 táblázat: Kutatás és monitorin

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (eFt)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése
1.	A kaszálás hatása a hangyaboglárka (<i>Maculinea</i> sp.) fajokra	20	ÖNPI	A hangyaboglárkák számára az évi egyszeri, szeptemberi kaszálás az ideális, azonban a gyep fajkészlete szempontjából a kétszeri, május végi és szeptember eleji kaszálás adja a legnagyobb változatosságot.
2.	A legeltetés hatásának vizsgálata a hangyaboglárka fajokra	10	ÖNPI	2011-ben az alapállapot-felmérés történt meg.
3.	A gyepek helyreállításának vizsgálata	30	ÖNPI	2011-ben az alapállapot-felmérés történt meg.
4.	A haris élőhelyválasztásának kutatása	20	Németh Tamás, ÖNPI	A haris a rendszeresen nem kaszált parlagterületeket részesíti előnyben.
5.	Élőhely-térképezés	9330	Király Gergely	A tájra jellemző mészkerülő erdőfenyvesek erőteljes lombosodása, valamint a gyepek degradálódása, beerdősülése jellemző.
6.	Védett növényfajok monitorozása	95	ÖNPI	11 védett növényfaj felmérése. Tendenciákat lásd a szöveges részben.
7.	Cönológiai monitoring	20	ÖNPI	Jelentős változás nem következett be.
8.	Ürge monitoring	10	ÖNPI	2010-hez képest csökkent az állomány.
9.	Denevér monitoring	20	ÖNPI	5 épületlakó kolónia felmérése történt meg.
10.	Góte monitoring	10	ÖNPI	Két faj összesen 31 egyedet fogtuk be.
11.	Natura 2000 bogárfajok monitoringja	15	ÖNPI	A skarlátbogarat 4 helyről sikerült kimutatni a Rábamentén.
12.	Pele monitoring	10	ÖNPI	Az odúk egy részének ismételt áthelyezése történt meg.

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (eFt)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése
13.	Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása a Rábán	5	Hammer Tamás, ŐNPI	Az állományok a 2010-es évhez képest növekedtek.
14.	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása	50	ŐNPI	Fajonkénti eredményeket lásd a szöveges részben.
15.	Fecske-felmérés	30	ŐNPI	Az előző évhez képest a füstifecske 155%-os, a molnárfecske 12%-os növekedést mutatott.
16.	Nappali lepke térképezés	8388	Természeti Örökségünk Alapítvány	Több ritka faj újabb állománya került elő, de egyes fajok drasztikus visszaszorulására is fény derült.
	Összesen	18063		

4. Kezelési tevékenység

4.1 A) Kezelési tervek

Igazgatóságunk működési területén, mindössze három védett terület rendelkezik jogszabályban kihirdetett kezelési tervvel: a Ság-hegyi TK, a Kámoni arborétum TT és a Kőszegi Tőzegmohás Láp TT. A Kőszegi TK kivételével a többi terület esetében a kezelési terv elfogadása és kihirdetése még nem történt meg. 2011. évben az igazgatóság működési területén új kezelés terv nem készült.

4.1 táblázat: Kezelési tervek

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Őrségi Nemzeti Park	43933	+	+	+
Sághegyi TK	238	+	+	+
Csörnök-menti TK (tervezett)	6147	+	+	+
Kőszegi TK	4351	-	-	-
Kámoni arborétum TT	25	+	+	+
Jeli arborétum TT	75	+	+	+
Szelestei arborétum TT	14	+	+	+
Sárvári arborétum TT	9	+	+	+
Kőszegi Tőzegmohás Láp TT	4	+	+	+
Körmendi Várkert TT	37	+	+	+
Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT	59	+	+	+

4.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek

Igazgatóságunk működési területén eddig nem készült fenntartási terv a Natura 2000 területekre. 2012 és 2014 között 8 természetmegőrzési területre fogjuk a fenntartási terveket elkészíteni.

4.2 Élőhely-fenntartás, kezelés

4.2.1 Jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Gyepes és szántók

Az Őrségi nemzeti Park területén a gyepes és a szántók esetében két egymással ellentétes folyamat játszódik le. Egyrészt továbbra is jellemző az apró rét és szántó parcellák felhagyása

és erdősülése, de emellett más területeken egyre jellemzőbbé válik az intenzitás növekedése is. A gyepek esetében ezt az állattartás lassú, de mégis érzékelhető fellendülése okozza, aminek következtében a meglévő rétek kezelése egyre intenzívebbé válik. A Szentgyörgyvölgyi-patak völgyében például újra jellemzővé vált az évi kétszeri kaszálás. A szántók esetében egyre több a nagytáblás monokultúra, ami nagyban eltér a hagyományos őrési gazdálkodástól. Megjelent az igény egyik oldalról az öntözésre, másiktól pedig a meliorációra. Pozitív folyamat ugyanakkor a gyepek esetében, hogy Igazgatóságunk 350 ha-on hajtott végre élőhelyrekonstrukciót, aminek keretében gyomosodott és cserjésedett réteket állított helyre és tett újra művelhetővé.

Erdők

Az erdők esetében több jelentős változás is bekövetkezett az utóbbi időszakban. A szántók és gyepek beerdősülésével az erdők aránya folyamatosan növekszik, jelenleg az Őrségi Nemzeti Park 72%-át erdők borítják (beleszámítva a cserjéseket is). A gazdálkodás módszereinek megváltozásával a lombos fafajok aránya folyamatosan növekszik, az erdeifenyő pedig rohamosan szorul vissza. A kisparaszti szálalás eltűnésével veszélybe kerültek a számos vétett növényfaj (pl. körtikék, korpafüvek) élőhelyét jelentő mészköves erdeifenyvesek. Pozitív folyamatok indultak el az erdők elegyességének és szerkezeti változatosságának növelése terén.

Vizes élőhelyek

A vizes élőhelyek állapotának változására leginkább a klímaváltozás miatt kiszáradás a jellemző. Számos vendvidéki kis patak, amely korábban gazdag halfaunának adott otthont, mostanra időszakossá vált és a nyár nagy részén a medre teljesen szárazra kerül. A lápokot ugyanez a folyamat veszélyezteti. Élőhelyrekonstrukciós munkái során igazgatóságunk igyekszik ezeknek az értékes élőhelyeknek a vízellátását megoldani.

4.2.2 Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése

Őrségi, vendvidéki és észak-vasi gyepek

Összesen 934 ha területet gyepeként kezelünk, amiben jelentős részt tesznek ki a visszagyepesedett, szántó művelési ágú ingatlanok. Az igazgatóság által kezelt gyepekből 786 ha saját vagyionkezelésünkben, 148 ha pedig idegen tulajdonban van. 2011-ben 200 hektár gyepon legeltettünk, ennek egy része egykori parlag szántó volt (40%). E parlag szántókat folyamatos legeltetéssel, vagy fűkeverék telepítésével vontuk újra művelésbe. Továbbá legeltettünk 71 ha vegyes művelésű területeket, amelynek első növedéket kaszáltuk, második növedéket legeltettük. A fennmaradó 663 ha területből 313-at kaszálással hasznosítottunk, 350 ha-t pedig KEOP pályázat keretében cserjeirtás, szárazzás és kaszálás kombinációjával állítottunk helyre.

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet mocsárrétjeinek területéből 52 hektárt használati megállapodás keretében a Kőszegi Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Informatikai Szakközépiskola kezelt. A vagyionkezelésünkben lévő Cáki gesztenyés oldal hegyi

kaszálórétjéből 2 hektárt kézi kaszálással magunk gondoztunk. Géppel kaszáltuk a Bozsoki Zsidórét 2 hektáros kékperjés láprétjét. Idén 32 hektár saját vagyongazdálkodású területen haszonbérbe adással legeltetés folyt.

Őrségi szántók

Szántóföldi művelést 258,5 ha-on végeztünk, elsősorban szántóföldi szálastakarmány előállítás érdekében.

A 2009 őszén induló új agrár-környezetvédelmi programban bővülő területekkel és komolyabb szántóföldi vetésforgót igénylő vállalatokkal léptünk be, ennek szellemében nagyobbak lesznek kalászos-gabonatermő területeink.

Őrségi és vendvidéki erdők

Az igazgatóság kezelésében lévő erdőterületek jelentős részét teszik ki a határsávban található erdők (475 ha), amelyek kezelése rendkívül nehézkes. 2011. évben 2,6 ha folyamatos erdősítésünk volt. Befejezett ápolást és pótlást nem végeztünk. Véghasználatot, nevelővágást nem végeztünk. Klímaerdő telepítési pályázat révén 7,90 hektár elegyes erdőnk ápolását 2011 nyarán elvégeztük. Az Alsó-Őrség tervezési körzetben az új körzeti erdőtervezési munkálatai és egyeztetési folyamatai elkezdődtek.

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet erdői

2011. évben megkezdődtek az Alpokalja, valamint a Gyöngyös- és Pinka-menti erdőtervezési körzet körzeti erdőtervének részletszintű tárgyalásai. A tárgyalásokon Igazgatóságunk képviselteti magát és érvényesíti a természetvédelmi érdekeket.

4.2 táblázat: Élőhely fenntartás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja – fő beavatkozások/kezelések
1.	Kőszegi TK	88	gyep	Kaszálás és legeltetés védett fajok élőhelyének fenntartása érdekében.
2.	Őrségi NP – Vendvidék	109	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás, valamint szárazzás.
3.	Őrségi NP – Őrség	713	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás és legeltetés.
4.	Észak-vasi terület	112	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás.
5.	Őrségi NP – Őrség	54	erdő	Folyamatos erdőborítás elérése és az erdők természetességének növelése érdekében végzett gazdálkodás.
6.	Őrségi NP – Őrség	259	szántó	Szántóföldi madár és apróvad élőhelyek fejlesztése, fenntartása extenzív gazdálkodással.

4.3 Élőhely-rehabilitáció

Szőcei láprét

2010-re a korábbi évek munkájának köszönhetően a láprét jelentős része kaszálhatóvá vált, így 2011-ben ennek az állapotnak a fenntartása volt a cél. Korábbi tapasztalataink alapján olyan mértékű szerves anyag halmozódott fel a réten, hogy az évi egyszeri kaszálás nem elégséges a fenntartáshoz. Ennek megfelelően az idén is a rét egyes részeit két alkalommal kaszáltuk le. A kezelés hatásának nyomon követésére monitoring programot indítottunk el a Magyar Biológiai Társaság Fialok Természetismereti Klubjának bevonásával.

A Kerca-menti láprétek rehabilitációja

2011-ben az ELTE önkénteseinek segítségével a rétek beerdősödőben lévő szegélyeinek tisztítását végeztük el, amivel növeltük a rétek területét.

Gyepok rehabilitációja KEOP program keretén belül

A Komplex élőhely-rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén címmel elnyert KEOP projektünkben 2011-ben 56 ha cserjeirtását, és közelítőleg 350 ha gyepriszívását és kaszálását végeztük el. A projekt segítségével így jelentősen növeltük a gyepterületeinket.

Élőhelymozaikok koherenciájának helyreállítása KEOP program keretén belül

Nagy kiterjedésű szántók és legelők élőhelyi változatosságának növelése érdekében 27 db facsoportot hoztunk létre rajtuk, összesen 9400 m² kiterjedésben. Ugyanezen területeken 10 db, egyenként 800 m² kiterjedésű időszakos vízállást hoztunk létre, amivel kételtű és vízmadár élőhelyeket teremtettünk.

Kételtű szaporodóhelyek létesítése a KEOP program keretén belül

Saját vagyongazdálkodásunkban lévő erdőben 50 db tókát alakítottunk ki, amelyek révén jelentősen növeltük a kételtűek szaporodóhelyét.

A fehér akác visszaszorítása a KEOP program keretén belül

Saját erdőben 1,7 ha-on távolítottuk el az idegenhonos fehér akácot. A területek ápolása az elkövetkezendő években is folytatódni fog, hogy az időközben megjelenő sarjakat is eltávolítsuk.

Németújfalusi rétek helyreállítása a KEOP program keretén belül

Nádasd község határában a tervezett Csörmöc-völgyi TK területén 32 ha mocsárrét vízháztartását állítottuk helyre két vízelvezető árok eltömésével.

4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1.	Szócei láprét	2	láprét	Korábban helyreállított terület folyamatos fenntartása.
2.	Kerca-menti láprétek	4	kékperjés láprét	Védett növény és nappali lepke fajok élőhelyének helyreállítása cserjeirtással.
3.	Komplex élőhely-rekonstrukciós az ŐNPI területén (KEOP)	350	kaszálórétek és legelők	Védett fajok élőhelyének helyreállítása cserjeirtással, szárazzással és kaszálással.
4.	Élőhelymozaikok koherenciájának helyreállítása KEOP program keretén belül	2	szántók, legelők	Nagy területű táblák mozaikossá tétele facsoportok és vízállások kialakításával.
5.	Kétéltű szaporodóhelyek létesítése a KEOP program keretén belül	50 db	tókák	Erdei tókák létrehozása, kétéltű szaporodóhelyek növelése.
6.	A fehér akác visszaszorítása a KEOP program keretén belül	1,7	erdők	Fehér akác eltávolítása az erdőkből.
7.	Németújfalusi rétek helyreállítása a KEOP program keretén belül	32	mocsárrétek	A rétek vízháztartásának helyreállítása.

4.4 Fajmegőrzési tevékenységek

4.4.1 Jelentősebb ökológiai állapotváltozások

A védett réti fajokat elsősorban az élőhelyük kezeletlensége veszélyezteti. Ennek következtében sok területen jellemző a gyepek gyomosodása, cserjésedése, végső soron pedig beerdősödése. Ezzel a fajok élőhelye fokozatosan szűkül. Vannak olyan fajok is, mint pl. a haris, amit éppen az egyes területekre jellemző kezelési intenzitás növekedés veszélyeztet. A haris őrsegi populációja 60-ról 16-ra csökkent le az utóbbi években és mostanra teljesen eltűnt azokról a területekről, ahol a réteket újra kezelésbe vették. Stabil territóriumok már szinte csak a parlagterületeken vannak, ahol a kaszálás nem veszélyezteti a fajt.

4.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

Széleslevelű harangvirág (*Campanula latifolia*)

A hazánkban két helyről ismert fokozottan növényfaj élőhelyét védő villanypásztort 2011-ben felújítottuk. Állományának helyzete kielégítő.

Adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*)

A 2008 telén talált állománnyal együtt a sallangvirág egyedszáma a Szabó-hegy-Meszesvölgy területén cca. 350 példány, ez lényegében megegyezik a korábbi évek adataival. Az állomány egy része zártkertekben fejlődik, a tulajdonos a helyileg illetékes természetvédelmi őr iránymutatása alapján csak a termésérés után kaszálja a területet.

Vörös áfonya (*Vaccinium vitis-idaea*)

A Kőszegi TK-ban 2011-ben mindössze egyetlen gyenge tő került elő, ezért kijelenthető, hogy a faj további fennmaradása a kerítéssel való védelem ellenére is kérdéses.

Csillagos nárcisz (*Narcissus poeticus ssp. radiiflorus*)

A csillagos nárcisz métneki és zsidai élőhelyén 2011-ben is végeztünk területkezelést, újabb területeken irtottuk ki a gyepeket visszaszorító cserjéket, illetve a réten felnőtt akácok is kivágásra kerültek. A korábban megtisztított területeken gépi kaszálás és a széna bálázása történt, illetve, ahol az erőteljes aranyvessző térhódítás és a cserjésedés miatt ez nem volt lehetséges, kézi kaszálással és lehordással kezeltük a gyepet. Itt a következő évtől tudunk majd kaszálni.

Tőzegeper (*Comarum palustre*)

A tőzegeper védelme érdekében a korábbi években faj élőhelyét lekaszáltuk és a bokrokat és éger sarjakat visszavágtuk a szőcei lápréten. Azonban úgy tapasztaltuk, hogy a tőzegeper számára nem kedvező a rendszeres kaszálás, ezért 2009-től kezdődően a közvetlen élőhelyét kaszálatlanul hagytuk, csak a környezetét tisztítottuk meg a felverődő rekettyefűz sarjaktól, valamint a magas aranyvessző foltjait igyekeztünk visszaszorítani a faj közelében.

Kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*)

A Magyarországon csupán néhány lápterületen fennmaradt rovaremszítő növény őrsegi állományainak fenntartása érdekében, a 2011-es évben elkészült a faj védelmi stratégiája. E terv megvalósítása keretében elvégeztük a kereklevelű harmatfű egykori, szakonyfalusi

élőhelyének kitisztítását, és megkíséreltük a faj magról való visszatelepítését. A szőcei állomány gyarapításának érdekében koratavasszal gereblyezés útján nyitottunk nyílt talajfelszíneket a harmatfű élőhelyén.

Régi gyümölcsfajták védelme

A Csörgőalma Gyümölcsöskertbe az őrségi és a vendvidéki helyi honos gyümölcsfajtákból összegyűjtött gyümölcsfaoltványok kerültek kiültetésre 2004-ben és 2005-ben. A gyümölcsöskert fenntartása során tavasszal metszést végeztünk, nyáron háromszor kaszáltunk, a vadrágás-hántás ellen telepített villanypásztor és a nyúlragás elleni egyedi védelmeket javítottuk, pótoltuk. Ennek ellenére a szarvas okozta vadkár jelentős volt, aminek következtében 3 faegyed pusztult el. 2011-ben elindítottuk a „Magas fák gyöngyei” c. projektünket, amiben magyar és szlovén partnerekkel együtt a kaszálógyümölcsösök védelmét tervezzük megoldani. A projekt keretében felújítjuk a Csörgőalma Gyümölcsös teljes infrastruktúráját, felmérjük a még meglévő gyümölcsösöket és fafajtaikat, létrehozunk egy új gyümölcsöst és egy bemutató-kóstoló házat, valamint felmérjük a gyümölcsösök állatvilágát és odúkat telepítünk rajtuk.

Békamentés a Hársas-tó mentén

A Máriaújfalu melletti Hársas-tó legveszélyeztetettebb közútszakasza mentén 2011-ben is béka-terelőt építettünk. 260 m terelőponyvva, illetve kb. 200 m fólia került kihelyezésre. Diákok segítségével az Őrszolgálat tagjai összegyűjtöttek és a tóba szállítottak 5768 példány barna varangyot, 12 pld. erdei békát, illetve 1 egyed leveli békát is.

Haris (*Crex crex*)

A haris állomány védelme érdekében 2011-ben is feltérképeztük a lehetséges haris revíreket. Összesen az Őrségi Nemzeti Park területén 8 pár költését tapasztaltuk. Ezek részben az Igazgatóság kezelésében lévő területek voltak, részben magántulajdonúak. Mind a gazdálkodókkal, mind az ellenőrző hatóságokkal egyeztetjük a gyepek legalább 1 ha-os részének augusztus elejéig történő fennhagyását.

Ragadozómadár védelem

Az Igazgatóság működési területén fészkelő védett és fokozottan védett ragadozó madárfajok állományainak védelme, monitorozása a tárgyévben is folytatódott. Réthisas (*Haliaeetus albicilla*) állományunk 4 pár, ebből egy pár repített 2 fiókát, 1 pár pedig 1 fiókát, 2 pár nem költött. Uhuból (*Bubo bubo*) 1 pár fészkel a működési területünkön, de sikeres költés az ismert fészkelőhelyen nem történt. Egyéb ritka fajok, mint a darázsölyv (*Pernis apivorus*), állományairól csak szórványos információink vannak.

Két további fajjal is e tevékenység keretein belül foglalkozunk - életmódbeli sajátosságaik miatt:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk 5 ismert pár, de ezek közül 2011-ben 1 pár költését tudtuk nyomon követni. Ezek közül csak egy volt sikeres, amely 2 fiókát reptetett ugyan, de egyik később legyengülve hozzánk került, majd elpusztult. A holló (*Corvus corax*) állománya növekvőben van, őszi-téli időszakban több helyen és egyre nagyobb létszámú csapatokban jelenik meg (akár 50-80 pld is).

Az Igazgatóság működési területén 2011-ben is folytattuk az együttműködést az EON munkatársaival, ennek keretén belül történtek meg a 20 kV-os vezetékek szigetelése, valamint 3 helyszínen fészektartót helyeztünk fel.

Az Igazgatóság kőszegi Ragadozómadár-védelmi Mintatelepére 2011-ben 38 madárfaj 157

sérült példánya került be. Ebből 32 példány fokozottan védett faj egyede. 96 példányt sikerült egészségesen szabadon engedni. Ez évben 28 (vörös vércse és fehér gólya) fióka kelt a telepen. A telepre kerülő sérült állatok száma az évek során sajnos töretlen növekedést mutat. A sérülések okai tekintetében az áramütés az elsődleges: egy fehér gólya és egy vörös vércse fióka a szabadon engedését követően egy hónapon belül áramütést szenvedett.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Az Igazgatóság fehér gólya állománya a 2011-es esztendő csekély gyarapodást hozott. A nemzeti park területén 49 pár gólya költött, ám csak 47 esetben volt sikeres költés. Az átlagos fiókaszám 2,38 lett. Az Igazgatóság működési területét tekintve a fészkek 63 %-a villanyoszlopon, 15 %-a külön oszlopon, 20 %-a kéményen vagy kazánkéményen és 2 %-a egyéb helyen van. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük az MME keretében működő Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében együttműködési megállapodást kötött az EON-nal, így az elektromos hálózaton végzendő munkákat előzetesen egyeztetett tervek alapján végeztük.

Működési területünkön 2011-ben 3 db villanyoszlopon lévő fészeknél végeztünk tartóra emelést, illetve tartó megerősítést.

Kis légykapó (*Ficedula parva*)

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben nem történt teljes állományfelmérés 2011-ben, az ismert revírekben azonban regisztráltuk az éneklő hím jelenlétét.

Madárodútelepek

A négy énekesmadár odútelep tisztítása és ellenőrzése 2011-ben is megtörtént. Az énekesmadár odúkat biztonsági zárral láttuk el a nyestek rablása ellen, pótoltuk a hiányzó odúkat, kiegészítve a 40-es telepeket. Legeredményesebb a csörötneki Pro Silva erdő telepe bizonyult ebben az évben is, ahol 38 odúból csak 1 maradt üresen az első költési időszakban. Az apátistvánfalvi, elsősorban túlevelű erdőben lévő telepet ismét a pelék kedvelték nagyon, 4 odút foglaltak el. További 23-ban volt énekesmadár költés.

A kis légykapó számára létesített odútelepek mind az Őrségben, mind a Kőszegi Tájvédelmi Körzetben lakatlanok maradtak.

4.4 táblázat: Fajvédelem

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1.	Széleslevelű harangvirág (<i>Campanula latifolia</i>)	-	FV	Kerítéssel való védelem.
2.	Adriai sallangvirág (<i>Himantoglossum adriaticum</i>)	-	FV	Állományok feltérképezése, nyomonkövetése.
3.	Vörös áfonya (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)	-	V	Kerítéssel való védelem.
4.	Csillagos nárcisz (<i>Narcissus poeticus</i> ssp. <i>radiiflorus</i>)	-	V	Élőhely fenntartása kaszálás, cserjeirtás.
5.	Tőzegeper (<i>Comarum palustre</i>)	-	V	Élőhely fenntartása a kezelés mellőzésével.
6.	Kereklevelű harmatfű (<i>Drosera rotundifolia</i>)	+	V	Élőhely helyreállítás.
7.	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	FV, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8.	Régi gyümölcsfajták védelme	-	-	Génmegőrző gyümölcsöskert fenntartása.
9.	Békamentés a Hársas-tó mentén	-	V	Vonuló egyedek áttelepítése.
10.	Haris (<i>Crex crex</i>)	-	FV, Natura 2000	Költőhely kaszátlanul hagyatása.
11.	Ragadozómadár védelem	-	V, FV, Natura	Nyomonkövetés és madármenhely fenntartása.

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
			2000	
12.	Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	-	V	Odútelep működtetése.
13.	Madárodútelepek	-	V	Karbantartás.

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

4.5 Saját állatállomány

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja, legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel.

Az Igazgatóság a magyar tarka szarvasmarhákat és a muraközi lovakat elsősorban génmegőrzési és területkezelési céllal, míg a juh, szamár és szürke marha egyedeket bemutatási céllal tartja. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságé hazánk egyetlen muraközi ménese.

Magyartarka szarvasmarha:

A februártól szeptemberig tartó ellési időszakban, 142 ellésünk volt. Az ellések 70%-a két hónap alatt megtörtént, ami azért fontos és jó, mert az értékesítéskor egységes jó hízóalanyaggal tudtunk megjelenni. Az első választásból származó bikaborjakat értékesítettük (47 egyed). A második választás 2012-ben történik meg, ebből hízóba állítunk és hízóalanygot helyezünk ki.

Az üszők egy részét meghagytuk a saját állomány pótlására, másik részét pedig tenyészállat kihelyezés keretében helyi gazdákhhoz helyeztük ki, a maradékot értékesítettük.

Idén mesterséges termékenyítést is alkalmaztunk, ezen időszak május elejétől augusztus végéig tartott. Utána, december közepéig természetes fedeztetést alkalmaztunk.

A 205 napos választási súly bikánál 274 kg, üszőnél 252 kg volt, amely jó eredménynek felel meg.

Muraközi ló:

A muraközi ménesünk létszámát nem növeltük tovább. Az újonnan beállított tenyészkancaik javító hatással vannak állományunk minőségére.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2011-ben is részt vett a nemzetközi muraközi munkában a muraközi típus regenerálása érdekében.

Szaporulat: 7 db csikó

4.5 táblázat: Saját állatállomány

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2011-ben
Szarvasmarha /magyartarka/	Tehén	159	12
	Tenyészbika	2	-2
	Vemhes üsző	0	0
	Növendék üsző	51	30
	Választott üsző	43	-10
	Szopós borjú	44	44
	Hízómarha	4	-8
	Összesen:	303	66
Ló /muraközi/	Kanca	20	2
	Szopós csikó	0	0
	Választási csikó-mén	5	5
	Választási csikó-kanca	2	2
	Növendék mén	7	0
	Növendék kanca	8	2
	Tenyészmén	1	-1
	Egyéb kanca	1	1
	Herélt	0	0
	Összesen	44	5
Juh /cigája/	Anyajuh	6	-2
	Szopós bárány	0	0
	Jerke toklyó	0	0
	Növendék kos	3	1
	Ürü	0	0
	Összesen	9	-1
Szamár/magyar parlagi/	Kanca	1	0
	Mén	1	0
	Növendék csikó	1	1
	Szopós csikó	1	0
	Összesen	4	1

4.6 Vadászterületek

Igazgatóságunk önálló vadászterülettel nem rendelkezik, vadgazdálkodási tevékenységet nem folytatott az elmúlt évben.

4.7 Halászati vizek

Országos védettségu vizek:

Igazgatóságunk 2008-óta halászatra jogosult az alábbi vizeken:

Vízter kód	Vízterület neve
002211	Szakonyfalui-patak (eredettől Rába folyóig)
002212	Grajka-patak (eredettől a Rába folyóig)
002213	Hársas-patak (eredettől a Rába folyóig)
002214	Huszászi-patak (eredettől Rába folyóig)
002215	Lugosi patak-(eredettől Rába folyóig)
002216	Szentgyörgyvölgyi-patak (országhatártól a Kebele-patakig)
002217	Kerca-patak (országhatártól a Kerka folyóig)
002254	Kerca-patak (Államhatártól 53+70 fkm, 42+338-ig)

A jóváhagyott halgazdálkodási terv szerint ezen víztesteken sem halászati sem horgászati tevékenység nem folyik. Cél a természetes-természetközeli állapotok fenntartása, melynek érdekében a természetvédelmi kezelés részeként halfaunisztikai vizsgálatokat végeztünk elektromos halászgéppel.

4.8 A Marcal folyó vörösiszap szennyezése

A MAL ZRT által üzemeltetett ajkai timföldgyár vörösiszap tárolójának gátja 2010. október 4-én átszakadt, melynek során kb. 1 millió m³ iszap ömlött ki. Az erősen lúgos kémhatású (pH 13), kis mértékben radioaktív és nehézfémeket tartalmazó vörösiszap elöntötte a környező településeket, majd a Torna patak közvetítésével a Marcal folyóba jutott.

A Marcal folyó illetékességi területünk keleti szélén, Vas és Veszprém megye határán található, de nagyobb részben Igazgatóságunkhoz tartozik. A közigazgatási, földrajzi helyzete bonyolult tekintetben, hogy több hatóság, és kezelő érintett, ez a védelmi, majd helyreállítási munkák során bonyolulttá tette az engedélyezési eljárásokat, ügyintézés, kivitelezést.

Igazgatóságunk, mint természetvédelmi kezelő, illetve természetvédelmi szabálysértési hatóság a katasztrófa napjától részt vett a kárenyhítési, kárelhárítási, majd a helyreállítási feladatokban. Az illetékes természetvédelmi őr által rendszeres terepi jelenlét, ellenőrzés, a természetben, élővilágban keletkezett károk felmérése, monitorozása történt meg.

A védekezés időszakában, az illetékes vízügyi igazgatósággal együttműködve, a természetvédelmi őrök munkagépekkel zárattak el árkokat, melyeken a szennyező anyag további területeket öntött volna el, illetve tájékoztattak a védekezés munkálatairól, a szennyezés jellegéről, és az alkalmazott kárenyhítési eljárásokról.

Az ezt követő időszakban és a téli leállás idején is rendszeresen bejárásra került az érintett terület, ami az szennyezést követő árhullám miatt jelentős elöntésekkel volt borított, így sok vízmadár tartózkodott rajta. Elhullást nem észleltünk.

2011. évben a Marcal folyó medrének és az elöntött területek helyreállítási munkái kezdődtek meg. Natura 2000 területek lévén, ezen tevékenységek a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötöttek. Az alapállapot felmérések, tervezések, kivitelezések során az illetékes természetvédelmi őr látta el Igazgatóságunk képviselőjét, végezte a szükséges feladatokat. A helyzet már fentiekben említett komplexitása miatt, szerdánként kooperációs értekezletre került sor Devecserben, melyen az érintett hatóságok, kezelők, kivitelezők vettek részt. Ezen értekezleteken rendszeresen részt az illetékes természetvédelmi őr, az értekezleteken jelenléti ív, és jegyzőkönyv készült, a kivitelező beszámolt az előző héten végzett munkálatokról, illetve megbeszélésre, tervezésre kerültek a következő hét feladatai.

A természeti értékek megóvása érdekében a munkaterületen rendszeres ellenőrzésre, bejárásra volt szükség, több esetben kellett egyeztetni a kivitelezőkkel, alvállalkozókkal, pontosítani kellett adatokat, illetve konkrét fajvédelmi intézkedéseket kellett fogantatosítani, ilyen például a kálmos előfordulások felmérése, kikarózása, hogy a kotrási munkák során nem pusztuljon el a védett faj.

A kivitelező észrevételeinket figyelembe vette, utasításainkat betartotta, összességében elmondható, hogy jó együttműködés alakult ki, ami az elvégzendő feladat nagyságát tekintve különösen fontos. A szennyező anyag eltávolítása, a mentesített területek helyreállítása igen jelentős feladat volt, mely nagyszámú munkagép (kotró és szállító járművek) bevetésével történt. A gépi kotrás, a szennyező anyag ideiglenes depózása, a munkagépek, szállítójárművek mozgása jelentősen igénybe vette a Natura 2000 területeket, és a további károk megelőzése, azok mérséklése érdekében számos intézkedésre került sor.

Az Igazgatóságunk részéről jelentkező költségek a területek gépjárművel történő megközelítéséből fakadtak, ami egy-egy alkalommal 200-300 km közötti távolságot jelentett. Az Igazgatóság a munkálatokban részt vevő természetvédelmi őrt védőeszközként gumicsizmával látta el.

4.7 táblázat: Halászati vízterek

No.	A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)	Kiterjedése (ha)
1.	Szakonyfalui-patak	7,2
2.	Grajka-patak	4,8
3.	Hársas-patak	11,5
4.	Huszászi-patak	13,1
5.	Lugosi-patak	15,0
6.	Szengyörgyvölgyi-patak	3,6
7.	Kerca-patak	10,7
8.	Kerca-patak	7,7
Összesen:		73,6

4.7a táblázat: Védett vízterek

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1.	Rába-folyó	184,0	(-)
2.	Kerka-patak	7,7	(-)
3.	Kerca-patak	10,7	(-)
4.	Rába holtágak	110,8	(-)
5.	Himfai-tó	12,9	(-)
6.	Szentgotthárd-Máriaújfalu Hársas-tó	14,9	(-)
7.	Hegyhátszentjakab Vadása-tó (1)	4,0	(-)
8.	Felsőjánosfa Borostyán-tó	1,1	(-)
9.	*Nagysimonyi-tó (hrsz: 031/5/d)	0,9	(-)
10.	*Hosszúperesztegi-tó (hrsz: 0359-ből)	1,0	(-)
11.	*Szenye-tó (Szemenye:0166 és 0154 hrsz)	3,7	(-)
12.	*Vép Külsőerdő (hrsz 0217/5-ből)	8,8	(-)
13.	*Balogunyom (Dermany)	1,5	(-)
14.	*Tömördi-tó (hrsz: 0140/4,5)	11,8	(-)
15.	*Alsóújlaki tavak	2,9	(-)
Összesen:		376,7	

* lápterület

(-) a természetvédelmi kezelési terv elkészült, de még nincs kihirdetve

5. Projektek

2002-es megalakulásunk óta folyamatosan figyelemmel kísérjük az aktuális pályázati lehetőségeket. A központi költségvetési keretek szűkös volta miatt a nagyobb léptékű célok eléréséhez, de gyakran a fennmaradáshoz is szükséges a pályázati lehetőségek kiaknázása. 2011-ben 11 pályázatunk futott 2 milliárd Ft értékben, ami az éves költségvetésünk nyolcszorosa!

A futó pályázatok jelentős fejlesztéseket, természetmegőrzési, ismeretterjesztési célokat szolgálnak. Ugyanakkor volumenükből adódóan a pályázatok, esetenként a körültekintő előkészítés ellenére, aggasztó mértékű plussz kiadást is generálnak, ami saját költségvetésből csak nagy nehézségek árán finanszírozható. Ilyen problémával szembesültünk 2011-ben az Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében című pályázat kapcsán. Kivitelezés közben az illetékes közúti hatóság fennmaradási engedély megkérésére kötelezte igazgatóságunkat annak ellenére, hogy korábban írásos nyilatkozatot adott ki a beruházás építési engedély mentességéről. A fennmaradási engedélyezést elindítottuk, a hatósági döntéssel szemben pedig fellebbezéssel majd bírósági keresettel éltünk, melynek elbírálása folyamatban van.

Komoly problémával szembesültünk az Őrségtől a Vendvidékig című projektünk megvalósítása során is. Igazgatóságunk Apátistvánfalvára tervezett ökoturisztikai információs centrumának kivitelezésére három közbeszerzési eljárás lefolytatása ellenére sem találtunk kivitelezőt. A pályázatban rendelkezésre álló költségvetést legutóbb 14%-kal haladta meg a vállalkozói ajánlat. Év végén a közreműködő szervezet állásfoglalását kértük a projekt megvalósítására fennálló lehetőségekről.

A Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata című pályázat támogatásával Szőcén újítanánk fel kutatóházunkat. A felújítás korábban megtervezett technológiája azonban a várható kivitelezési költségeket a pályázat költségvetésében rendelkezésre álló forráshoz képest 20%-kal megnövelte. Év végén kezdeményeztük a közreműködő szervezetnél új terv készítésének engedélyezését.

5. táblázat: Projektek

Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén – Élőhelyvédelem és helyreállítás beruházási elemek	KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0006	Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén: gyepek rekonstrukciója, akác-eltávolítás, növénytelepítések, kétéltű élőhelyek létrehozása, vízvisszatartást szolgáló beruházások megvalósítása	Új Széchenyi Terv KEOP-3.1.2	Támogatási szerződéssel rendelkező	219 506 961	219 506 961
Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében	KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0005	Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén: 6. beruházási elem Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében	Új Széchenyi Terv KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0005	Lezárt	113 243 952	113 243 952

Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata,	ATMOS L00038	Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata (Természetvédelmi területek elfogadottságának növelése, a területek fejlesztési lehetőségeinek feltárása és kiaknázása, turisztikai termék- és kínálatfejlesztés)	Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együtműködés 2007-2013 ATMOS L00038	Támogatási szerződéssel rendelkező	545 982 080	511 023 713
Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén-magyar határ mentén, SI-HU-1-2-012	SI-HU-1-2-012	Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén - magyar határ mentén (Fenntartható tájhasználat lehetőségeinek felmérése, a biológiai sokféleség megőrzése)	Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együtműködés 2007-2013SI-HU-1-2-012	Támogatási szerződéssel rendelkező	368 814 225	310 604 277
„Lépés előnyben”,	TÁMOP-2.4.2.B-09/1	"Lépés előnyben" (Fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalóknak munkalehetőség megteremtése, befogadó munkahelyek kialakítása.)	Új Széchenyi Terv TÁMOP-2.4.2.B	Támogatási szerződéssel rendelkező	8 378 510	6 504 080

Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Kemenes Vulkán Park	NYDOP-2.1.1/C-2f-2009-0009.	Kemenes Vulkán Park (A régió történelmi és kulturális örökségének fenntartható hasznosítása és természeti értékeken alapuló aktív turisztikai programok fejlesztése)	Új Széchenyi Terv NYDOP-2.1.1/C	Támogatási szerződéssel rendelkező	37 590 358	31 922 428
„Kulturális értékek megőrzése az Órállók földjén” című,	NYDOP-2.2.1/B-2f-2009-0001	„Kulturális értékek megőrzése az Órállók földjén” (A Szalafő belterületén lévő Órségi Népi Műemlékegyüttes állagmegóvása, kiállítási egységeinek kiegészítése a fő cél.)	Új Széchenyi Terv NYDOP-2.2.1	Támogatási szerződéssel rendelkező	118 135 600	100 415 260
„Az Órségtől a Vendvidékig”	NYDOP-2.2.1/C-2f-2009-0008	„Az Órségtől a Vendvidékig” (A régió történelmi és kulturális örökségének fenntartható hasznosítása és természeti értékeken alapuló aktív turisztikai programok fejlesztése)	Új Széchenyi Terv NYDOP-2.2.1/C	Támogatási szerződéssel rendelkező	291 543 795	247 812 225

Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2011/2. számú Nemzeti Parkok” közmunkaprogram	65-3/2011-5300	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2011/2. számú Nemzeti Parkok” közmunkaprogram 10 fő átlaglétszám foglalkoztatása	2011/2 „Nemzeti Parkok” közmunkaprogram	Befejezett - pénzügyi zárás	13.917-317	12.509.448
Erdei élőhely-rekonstrukciók Vas megye védett természeti területein	KEOP – 3.1.2/2F/09 -11– 2011 – 0010	Erdei élőhelyrekonstrukciók Vas megye védett természeti területein Meglévő erdei feltáró utak káros hatását csökkentő berendezések, infrastruktúrák létrehozása. Bolygatott erdei élőhelyek rekonstrukciója. Nem vágásérett lucfenyvesek őshonos elegyes állománnyal való felújítása. Erdei vízháztartást szabályozó infrastruktúrák kialakítása Tőzegmohás lápok komplex rekonstrukciója A Nádasd-szöcei fennsík vízháztartásának rekonstrukciója	Új Széchenyi Terv KEOP – 7.3.1.2	Megvalósítási szakasz elbírálásra benyújtva	306 337 185	306 337 185

Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Erdei élőhely-rekonstrukciók Vas megye védett természeti területein	KEOP – 7.3.1.2/09 – 2010 – 0012	Erdei élőhelyrekonstrukciók Vas megye védett természeti területein Meglévő erdei feltáró utak káros hatását csökkentő berendezések, infrastruktúrák létrehozása. Bolygatott erdei élőhelyek rekonstrukciója. Nem vágásérett lucfenyvesek őshonos elegyes állománnyal való felújítása. Erdei vízháztartást szabályozó infrastruktúrák kialakítása Tőzegmohás lápok komplex rekonstrukciója A Nádasd-szöcei fennsík vízháztartásának rekonstrukciója	Új Magyarország Fejlesztési Terv KEOP – 7.3.1.2/09 – 2010 – 0012	Támogatási szerződéssel rendelkező	270 010 000	270 010 000
Mindösszesen					2 038 398 512	1 871 499 927

6. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenységek

6.1 Ügyiratforgalom

6.1.1 Szakvélemény adás, adatközlés hatóságok részére

Működési területünk a szombathelyi székhelyű Nyugat-dunántúli, valamint a győri székhelyű Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területét érinti. A Nyugat-dunántúli KTVF és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.

A szakértői munka és a terepi munkarészek zömét a Természetmegőrzési Osztály, valamint az Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály végezte.

A hatósági megkeresések száma 2011-ben összesen 129 volt. A szakértői közreműködések többsége környezetvédelmi és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult.

Fegyvertartási engedélyekkel kapcsolatos adatszolgáltatásra (természetvédelmi szabálysértés) 1185 esetben került sor.

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2011 folyamán Igazgatóságunk 47 eljárásban vett részt.

6.1.2 Jelentési feladatok

Igazgatóságunk a felügyeleti szerv által kért jelentéseket, adatszolgáltatásokat az év folyamán maradéktalanul határidőre teljesítette. Elkészítette a 2010. évre vonatkozó szakmai és pénzügyi beszámolóját. Jelentést készített a 2010-ben elvégzett kutatási és monitoring feladatokról is. A Költségvetési és Gazdálkodási főosztály felé az államháztartási jogszabályokban meghatározott követelményeknek megfelelően eleget tettünk beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségünknek. Rendszeres tájékoztatást adtunk a közbeszerzési eljárásainkról. Humán Erőforrás osztály részére rendszeresen adatot szolgáltatunk a létszám- és bérgazdálkodásra vonatkozóan.

6.3 Bírságok

Szabálysértési eljárást 13 esetben indítottunk, összesen 11 személy ellen, melyből 11 eljárás zárult le év végéig, 10 személy ellen. Pénzbírság kiszabására illetve figyelmeztetésre került sor. A szabálysértési eljárásokból 5 eljárásban nyújtottak be kifogást, ebből 3-at az illetékes Bíróság már elbírált. Az elbírált esetekben a Bíróság a bírságot csökkentette, de az eljárást nem szüntette meg.

1 db helyszíni bírság kiszabására került sor.

6.4 Büntető ügyek

2011-ben Igazgatóságunk nem tett feljelentést természetkárosítási ügyben, de egy elkövető engedély nélkül végzett tevékenységével kapcsolatos, a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi,

Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségen indított eljárás végül természetkárosítási ügyként folytatódott. Az eljárás még nem zárult le.

3 esetben tettünk lopás miatt feljelentést.

A Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségen 20 eljárást indítottunk. Ezek engedély nélküli művelési ág váltással, engedély nélküli fakivágással kapcsolatos ügyek voltak.

6.5 Perek

2011-ben egy közigazgatási jogi per folyt, melyet igazgatóságunk indított.

6.2 táblázat: Bíróságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (eFt)
Szabálysértési eljárás	13	1190
Helyszíni bírság	1	10

6.3 táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	1	0	0
Lopás	3	1	0

6.4 táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Polgári perek	1	0	0	1

7. Őrszolgálat

7.1 Személyi állomány

Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálat 3 tájegységben, 10 fővel látta el feladatait, ebből 9 fő felsőfokú, 1 fő középfokú végzettségű volt. A jogszabályban előírt képesítéssel minden őr rendelkezik.

Az egyéb szükséges jogosítványokkal (maroklőfegyver vizsga, „B” kategóriás jogosítvány) is mindenki rendelkezik. Idegen nyelv ismerete 7 főnek van, német és angol nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkeznek, illetve 1 főnek francia nyelvből felsőfokú nyelvvizsgálója van. Egy fő PhD fokozatot szerzett.

7.2 Felszereltség

A jogszabályban előírt egyenruházattal az őrszolgálat minden tagja rendelkezik, de a beszerzések nem követik a ruhák elhasználódását, ezért egyes esetekben (pl. irodai munkavégzés) az őrök nem egyenruhában teljesítenek szolgálatot.

A rendszeresen, minden tájegységben, tartott helyszíni őrszolgálat-vezetői ellenőrzések eredményeként azt az őrök előírászerűen viselik.

Jelenleg 5 gépjármű (1 db Ford Ranger, 3 db Land Rover, 1 db Suzuki Jimny) áll az őrszolgálat használatában. A Land Roverek közül 2 db 1998-as évjáratú, 1 db 2002-es évjáratú, cserére szorul, a többi jármű műszaki állapota jó. Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal. A kézitávcsovek közül egy darab elveszett, ezt nem tudtuk pótolni. Tájegységenként 1 db spektív (állványos távcso) áll rendelkezésre.

Az őrszolgálat használatában van még 5 db digitális fényképezőgép, 6 db GPS készülék, továbbá két túrakenu (2 és 3 személyes). Fényképezőgépek és GPS készülékek terén fejlesztés szükséges, illetve a meghibásodó régi készülékek cseréje minden évben felmerül igényként. (Az általunk használt készülékek egy része 5 évnél idősebb, a tapasztalatok szerint ezek a készülékek ilyen kor után végleg elromlanak.)

7.3 Szolgálatteljesítés jellemzői

A szolgálatteljesítés jelenleg legjellemzőbb módja a hatósági őrzés rendszeres terület bejárással, kiemelten a tavaszi tőzike, a hóvirág és a kockás liliom virágzási idejében. Utóbbit a legfrekvenciáltabb területekre koncentráltuk, folyamatos ügyeletet biztosítva a virágzási időszakban, különösen a hétvégeken.

A tárgyévben 1 helyszíni bírságot szabtuk ki, 13 szabálysértési eljárást folytattunk le (2 év végéig nem zárult le).

Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a polgárőrséggel. Közös járőrszolgálatot láttunk el a rendőrhatalóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett engedély nélküli közlekedés visszaszorítása, illetve a saját vagyonkezelésben lévő erdők vagyonvédelme érdekében. Munkánkat továbbra is 16 polgári természetőr segítette.

A hatósági, szakhatósági eljárásokban a Nyugat-dunántúli KTVF az Igazgatóság

természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.

Rendszeresen végeztük a védett-, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját.

Az örök részt vettek az élőhelymegőrzési, terület-fenntartási munkákban, irányították a közmunkás brigádok munkáját örkerületükben.

Szükség szerint az örök részt vettek az ökoturisztikai osztály feladataiban.

Egy természetvédelmi őr az Természetmegőrzési osztály munkájában is részt vett. Két kőszegi őr látta el a sérült madarak gondozását, illetve a Chernel-kert és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont működtetésében is részt vettek.

7.4 Fejlesztési tervek

Az őrszolgálat technikai eszközeit tekintve elsősorban kézi GPS készülékek és digitális fényképezőgépek beszerzése szükséges, valamint számítástechnikai eszközök cseréje, további beszerzése is kívánatos. GPS készülék és fényképezőgép terén az állapotot néhány készülék beszerzésével sikerült ugyan javítani, de a régi készülékeknek folyamatos a kiesése. Az 1998-as és 2002-es évjáratú gépkocsik lecserélése is indokolt lenne a költséghatékonyság hosszú távú javítása miatt is.

Fejlesztési elképzeléseinkben szerepel két tájegységiroda, illetve tárolóhelyiség kialakítása is Szócén és Apátistvánfalván.

Élőhelymegőrzési, területfenntartási feladatainkhoz egy Őrszolgálat használatában álló kisebb traktor és a hozzá tartozó munkaeszközök beszerzését is indokoltnak tartjuk.

Tekintettel arra, hogy a működési területünk északi részén dolgozó örök sok egyéb a madármentő telephez, Chernel-kerthez és Látogatóközpont-hoz kötődő feladatot is ellátnak, örkerületeik nagyok (sok Natura 2000 területtel) ezért ezen a területen mindenképpen szükséges a létszámfejlesztés minimum 2 gépkocsival is ellátott őr személyében. Szintén elkerülhetetlen a minimális feladatellátáshoz a Felső-Rába Völgye Természetvédelmi Tájegység és az Őrség természetvédelmi Tájegység 1-1 fő gépkocsival ellátott őrrel történő megerősítése. A Természetvédelmi Őrszolgálat országos átlagának eléréséhez összesen 8 fős létszámbővítés lenne szükséges.

7. táblázat: Őrszolgálat

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	9	1	10

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	33494	4946	99638
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	5044	261,7	6818

Helyszíni bírságok száma	1
Szabálysértési eljárások száma	13
Természetvédelmi bírság kiszabására irányuló elj.	4
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	23

*nem védett Natura 2000 területek nélkül

** nem természetvédelemmel kapcsolatos feljelentés

8. Költségvetés és vagyon

8.1 Kiadások

Igazgatóságunk 2011. évi tervezett eredeti előirányzata 277.600 eFt, ezzel szemben az év végi módosított előirányzat 813.973 eFt, a kiadási teljesítés 700.970 eFt.

Az előirányzat módosítás főbb jogcímei:

Jogcím	Összeg (eFt)
Országgyűlés hatáskörben	-46.300
Kormányzati hatáskörben	1691
Felügyeleti hatáskörben	69.342
Intézményi hatáskörben	511.640

Az elemi költségvetésben meghatározott 277.600 eFt kiadási előirányzat közel 60%-a a személyi juttatások tervezéséhez kapcsolódott, melyből az év folyamán zárolásra került 6,5 Millió Ft. Mindössze 83 Millió Ft volt dologi kiadásokra tervezhető, melyből az év folyamán 18,2 Millió Ft-ot zároltak. Ennek ténye, valamint a pályázati pénzek folyósításának kiszámíthatatlansága, illetve a többszöri zárolás óvatos, jól átgondolt, takarékos gazdálkodásra kényszerített bennünket. Az évközi nehézségek következményeként az év folyamán több alkalommal kritikus volt az anyagi helyzet, azonban likviditási probléma nem merült fel. Felhalmozási kiadásra a költségvetésünkben 47,2 Millió Ft-ot biztosított a Minisztérium, azonban 21,6 Millió Ft ebből is zárolásra került.

Sajnálatos, hogy a beszűkült anyagi lehetőségeink miatt szakmai feladatok ellátására (fajvédelem, élőhely rehabilitáció stb.) minimális összeget tudtunk fordítani, a szűkös dologi költségvetésünk, valamint az évközi zárolások nem tették ezt lehetővé.

8.2 Bevételek

Igazgatóságunk 2011. évben 553.197 eFt pénzforgalmi bevételt realizált. A 2010. évről áthúzódó felhasználható előirányzat-maradványa 114.051 eFt volt.

Bevételeink túlnyomó részét a költségvetési támogatás, illetve a pályázati pénzek (ETE, KEOP, ROP, TÁMOP, közmunkaprogram) tették ki. A tervezett saját bevételi összegek teljesültek, azonban az idegenforgalom területén aggályosnak tartjuk, hogy a szállásépületünk irodává alakítása következtében nem tudunk egy osztálynyi csoportot elszállásolni. Ebből adódóan az erdei iskolai programjaink, valamint az ebből származó bevételünk jelentős mértékben csökkenni fog.

A mezőgazdasági támogatások a vagyongazdálkodás terén felmerült működési kiadások finanszírozásában nyújtottak segítséget. Az engedélyezett létszámkeretünk nem adott lehetőséget elegendő létszámú munkatárs alkalmazására, így a saját bevételből kellett megteremtünk a foglalkoztatáshoz szükséges anyagi fedezetet.

A bevételeink kiemelkedő részét a pályázati pénzek tették ki. A finanszírozáshoz minden esetben előleget igényeltünk, a megvalósításukhoz szükséges önerőt – amennyiben szükség

volt rá - a felügyeleti szervünk biztosította.

Közmunka program keretében a Szociális és Munkaügyi Minisztérium átlagosan 10 fő foglalkoztatását finanszírozta, illetve lehetőségünk volt a foglalkoztatással kapcsolatos eszközök, szerszámok megvásárlására is.

TÁMOP program keretében 4 fő csökkent munkaképességű munkavállalót alkalmaztunk egy év időtartamban, könnyebb munkák elvégzésére. Három főt foglalkoztattunk Munkaügyi Központ által biztosított támogatással, 5 főt pedig pályázati pénzből.

A felsorolt mintegy 20 fő foglalkoztatása nélkül az Igazgatóság a feladatait ellátni nem tudta volna.

8.3 Vagyon

Az Igazgatóság vagyonának alakulását a 7.3. táblázat mutatja.

8.3.1 Befektetett eszközök

Lásd a 8.3.1 táblázat

8.3.2 Forgóeszközök

Lásd a 8.3.2 táblázat

8.4 Épületek

2011. évben felújításra 3.000 E Ft-ot tudtunk költeni, melyet a Vidékfejlesztési Minisztérium biztosított az állattartó telep épületeinek rendbehozatalára. Egyéb épületeinken felújítás nem valósult meg, állagmegóvásra, illetve karbantartásra minimális összeget tudtunk fordítani.

A volt TSZ major területén elkészült a szociális épület, azonban a használatbavételi engedély megszerzése áthúzódott a 2012. évre.

Földvásárlásra 8.686 e Ft-ot költöttünk, melynek egy része intézményi saját forrásból (740 e Ft), a fennmaradó összeg pedig pályázati forrásból került kifizetésre.

Továbbra is komoly gondot jelent, hogy az irodaházunkban szinte elviselhetetlen körülmények között dolgoznak a munkatársaink. Ennek a problémának a megoldására vásároltuk meg 2011-ben az őriszentpéteri önkormányzattól az „Őrségi Fogadó” ingatlant, mely több mint egy hektáros területet jelent, melyen egy régi szálloda épület, illetve négy darab jó állapotú faház helyezkedik el. A következő évben szeretnénk az új irodaépületre tervet készíttetni.

8.5 Eszközök

Az újonnan beszerzett tárgyi eszközök (három darab mobil mepper, 5 db távcső, 5 db GPS, 6 db digitális fényképezőgép) túlnyomó része pályázati forrásból került beszerzésre, saját forrásból három darab notebook-ot vásároltunk.

Szintén intézményi saját forrásból vásároltunk három darab tenyészkancaát.

KEOP és NYDOP pályázat keretében tanösvény táblákat, illetve jelzőtáblákat készítettünk.

A volt TSZ majorban a Konténeres gázolajkút üzembe helyezése megtörtént, a traktorok tankolása ezzel megoldódni látszik.

8.1 táblázat: Kiadások

		Teljesítés (eFt)
Működési kiadások	Személyi juttatás	149.757
	Munkaadót terhelő járulék	36.747
	Dologi kiadások	186.191
	Előző évi előirányzat maradvány átadás fejezeti kezelésű előirányzatnak	402
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházási kiadás	327.523
	Felújítás	0
	Egyéb felhalmozási kiadás	0
	Előző évi előirányzat maradvány átadás fejezeti kezelésű előirányzatnak	0
Kiadások összesen		700.970

8.2 táblázat: Bevételek

		Teljesítés (eFt)
Bevételek	Működési	216.446
	Felhalmozási	279.699
Költségvetési támogatás	Működési	162.263
	Felhalmozási	28.600
Pénzforgalom nélküli bevétel		86.896
Összes bevétel		773.904

8.3 táblázat: Vagyon

	Bruttó érték	Értécsökkenés	Nettó érték
Immateriális javak	13.324	11.810	1.514
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	1.081.889	92.504	989.385
Befejezetlen beruházás	259.783	0	259.783
Gépek, berendezés, felszerelés	166.016	133.271	32.745
Járművek	147.775	118.337	29.438
Tenyészállatok	40.842	16.891	23.951

8.3.1. táblázat: Befektetett eszközök

	Előző évben (eFt)	Tárgyévben (eFt)
Szellemi termékek	2268	1514
Immateriális javak összesen	2268	1514
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	800326	989385
Gépek, berendezések és felszerelések	44924	32745
Járművek	40418	29438
Tenyészállatok	24639	23951
Beruházások, felújítások	109550	259783
Tárgyi eszközök összesen	1019857	1335302
Tartósan adott kölcsön	937	1190
Befektetett pénzügyi eszközök összesen	937	1190
Befektetett eszközök összesen	1023062	1338006

8.3.2. táblázat: Forgóeszközök

	Előző évben (eFt)	Tárgyévben (eFt)
Anyagok	6	2889
Befejezetlen termelés és félkész termékek	0	6281
Növendék-, hízó és egyéb állatok	7420	22655
Késztermékek	9750	7015
Áruk, betétdíjas göngyölegek, közvetített szolgáltatások	13234	10790
Készletek összesen:	30410	49630
Követelések áruszállításból és szolgáltatásból	0	959
Egyéb követelések	4277	0
Követelések összesen	4277	959
Elszámolási számlák	114051	100089
Idegen pénzeszközök	26632	139628
Pénzeszközök összesen	140638	239717
Forgóeszközök összesen	175370	290306

8.4 táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda (Őrségi Fogadó ingatlan)	3	1
Szolgálati lakás	1	0
Látogatóközpont	1	0
Fedett kerékpártároló	1	0
Faház	4	4
Portaépület + vizesblokk	1	1
Szociális épület	1	1
Tanya (volt TSZ major 6 épülettel)	6	0
Állattartó épület	3	0

8.5 táblázat: Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	40	0
Terepjáró	10	0
Egyéb gépjármű	5	0
Motorkerékpár	0	0
Kerékpár	68	0
Vízijármű	2	0
Videokamera	0	0
Digitális fényképezőgép	19	6
Hagyományos fényképezőgép	1	0
Spektív	3	0
Kézitáveső	20	5
Éjjellátó készülék	1	0
Számítógép (notebook)	48	3
Mobiltelefon	34	0

9. Bemutató, oktatás, PR

9.1 Turisztikai infrastruktúra

- Tanösvények a védett természeti területeinken:
- Rezgönyár Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Sárgaliliom Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Fűrge Cselle Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Szomoróczy Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Szala menti Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Felsőszéri Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Körtike Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Hármashatár Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Rába-menti Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Nyugati Pont Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Rókagomba Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Áfonyás Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Malomgát Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Tőzegmohás láprét Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Védett növényeket bemutató tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Madárvédelmi Tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Búbos cinege Élményösvény (Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont) (kezelő: ÖNPI)
- Csillaghúr Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Királyvölgyi Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Sághegyi Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Geológiai Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Ciklámen Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Szombathelyi Erdészeti Zrt.)
- Írottó Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Óriások útja tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Égig érő tanterem tanösvény (kezelő: Általános Iskola, Apátistvánfalva)
- Hársas Tanösvény (kezelő: Szentgotthárd Város Önkormányzata)
- Réti orchideák tanösvény (kezelő: Kétvölgy Község Önkormányzata)
- „Hegypásztorok útja” Tanösvény (kezelő: Hegypásztor Kör Oszkó)
- Töllös Tanösvény (kezelő: Értékeinkért alapítvány)

Fogadóközpontok:

Óriszentpéter: Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete eredeti funkcióját (erdei iskolai szálláshely) a kényeszerű ágyszám csökkentések miatt egyre kisebb mértékben tudja betölteni. Az ágyszám csökkentések oka a dolgozók kezdettől fogva fennálló, fokozódó elhelyezési hiányosságából adódik, hiszen az Igazgatóság alapítása óta az irodai elhelyezés kényeszerűségéből a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban történik. Így a szállásépületében a 2010. évi 32-ről egy újabb iroda kialakítását követően 24-re csökkent a vendégágyak száma. A 2011-es évben, ennek megfelelően már csak maximum 24 főt tudunk fogadni, illetve az erdei iskolai és turisztikai szezon zárásával év végén, a maradék ágyszám

csökkentésére volt szükség a méltatlan irodai elhelyezés feltételeinek orvoslása okán. Így az oktatóközpontban szállóvendégeket a 2012-es évben nem tudunk fogadni, az erdei iskolai programot más fenntartásban lévő kereskedelmi szálláshely bevonása mellett természetesen a továbbiakban is biztosítjuk. Oktatóközpontunk előadóterme az erdei iskola belső foglalkozásainak lebonyolítása mellett több konferencia, természetvédelmi előadás, továbbképzés számára biztosított kulturált előadóteret.

A központ szállásépülete mögött egy fedett kerékpártároló szolgálja az ide érkező csoportok kényelmét. Ezen kívül egy bemutatási célra létrehozott nyitott pajtaépületben található archaikus kerámiaégető kemence és tökmagolajütő bővíti a vendégek ismeretét a helyi hagyományokat illetően.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont fogadóterében működő Tourinform Órség iroda a nemzeti parkról, valamint a nemzeti park területén lévő turisztikai szolgáltatásokról adott egész évben információt. Az iroda működtetése óta a nemzeti parki szolgáltatások keresettsége, kiajánlási lehetősége, a keretein belül üzemeltetett ajándékbolt forgalma egyértelműen megnőtt. A fogadóterben továbbra is nagy népszerűségnek örvend az Értékeinkért Alapítvány által tartós használatra adott 52 db liofilizált gombából álló gombagyűjtemény.

Keserűszeri vendégház

A Keserűszeri Vendégház 16, a Sátorozó hely 30 fős kapacitásával elsősorban családoknak, baráti társaságoknak, kerékpáros,- és bakancsos turistáknak, nyári táborozóknak jelentett ideális szálláslehetőséget.

Órségi Népi Műemlék-együttes

A Szalafő - Pityerszeren található Órségi Népi Műemlék-együttes épületei a 2011-es évben is hűen szolgálták az Órségbe látogatók ismereteinek bővítését a népi építészettel kapcsolatban. Az épületegyüttes felújítása a 2011-es esztendőben az NYDOP program kapcsán „A Kulturális értékek megőrzése az őrállók földjén” című pályázatból megkezdődött, befejezése 2012 nyarára várható. Az Órségi Népi Műemlék-együttes a térség leglátogatottabb bemutatóhelyeként működik, az odaérkezőket felkészült, váltott műszakban dolgozó szakvezetők várják.

Kőszeg: Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont

Az Európai Unió támogatásával 2006-ban felépült Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban olyan kiállítások látogathatók, melyek híven szemléltetik a környék jellegzetes élővilágát. Interaktív kiállítótermünkben a gyerekek játékos formában ismerkedhetnek a természettel. A hét kiállító-egységben a madarak életét kísérhetik figyelemmel. A központ mellett található arborétumban madárgondozó telep működik: sebesült baglyokat és más ragadozó madarakat ápolunk. A látogatóközpontban multimédiás konferenciaterem, a parkban óriás puzzle, sövénylabirintus várja a vendégeket.

Sághegyi Múzeum

A Sághegyi Tájvédelmi Körzetben a Sághegyi Múzeum látogatottsága a korábbi évek átlagát mutatva csekély volt. A múzeum és a Sághegyen lévő tanösvények felújítása NYDOP

keretből előkészület alatt van. A celldömölki önkormányzattal közösen benyújtott, támogatásban részesült Kemenes Vulkán Park pályázat kiviteli munkáit előkészítettük, a pályázati kivitelezés folyamatban van.

9.2 Kiadványok

Igazgatóságunk a 2011-es évben megjelentette Turisztikai programajánló 2011 című kiadványát.

9.3 Látogatottság

9.3.1: Bemutatóhelyeink látogatottsága				
Bemutatóhely neve		Fizető látogatók (fő)	Nem fizető látogató (fő)	Összesen (fő)
1	Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont		11157	11157
2	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	4230	1412	5642
3	Őrségi Népi Múemlékegyüttes	22860	407	23267
4	Sághegyi Múzeum	0	0	0
Regisztrált látogatók összesen:		27090	12976	40066

9.3.2 A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői				
Ökoturisztikai szolgáltatások		Fizető látogatók (fő)	Nem fizető látogató (fő)	Összesen (fő)
Szakvezetéses túra, nyílt túra		3286	889	4175
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény		3584	930	4514
Erdei iskolai program		135	12	147
	Kerékpárkölsönzés	776	4	780
	Terembérlet	83	6	89
	Szekerezés	1123	20	1143
	Kiállítás, előadás, rendezvények		118	118
Regisztrált igénybevevők összesen:		8987	1979	10966
9.3.3 Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben				
Szállóvendégek száma (fő)		798		
Vendégéjszakák száma (éj)		1902		

9.3.1 Környezeti nevelés

Az Igazgatóság egész évben folyamatosan ellátta a környezeti neveléssel kapcsolatos feladatokat. Jó kapcsolatot ápoltunk a helyi óvodával, térségi általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel is. Az iskolák részére sok esetben terepi helyszínt, valamint szakmai segítséget nyújtottunk a tananyag könnyebb elsajátítása érdekében. Igény esetén előadásokat, valamint rendszeres szakköri foglalkozásokat tartottunk természetismeret, természetvédelem témakörhöz kapcsolódóan.

A 2011-es évben komplett erdei iskolai szolgáltatást 135 fő diák és 12 fő kísérő vett igénybe, 222 vendégéjszakát eltöltve szálláshelyünkön. Összesen 20 alkalommal nyújtottunk szakvezetést erdei iskolai program keretében.

Iskolai, óvodai környezeti nevelés segítése:

Az őriszentpéteri Katica óvoda középső és nagycsoportos gyerekeinek évszakos bontásban természetismereti foglalkozásokat tartottunk. Az óvodát tovább segítettük a madárbarát ovi program megvalósításában.

Együttműködési megállapodások keretében az alábbi iskolák környezeti nevelési munkáját segítettük:

- Zalalövői Általános Iskola
- Felsőszölnöki Kossics József Általános Iskola és Óvoda
- Őriszentpéteri Körzeti Általános Iskola
- Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda Apátistvánfalva
- III. Béla Szakképző Iskola Szentgotthárd

Az őriszentpéteri Körzeti Általános Iskolában, a zalalövői Általános Iskolában, a nemzetiségi iskolák tekintetében a felsőszölnöki Kossics József Általános Iskola és Óvodában, valamint az apátistvánfalvi Általános Iskolában természetvédelmi szakkört tartottunk fenn a 2011-es esztendőben is.

A III. Béla Szakképző Iskolában a jeles napok megszervezésében, terepi bemutatásokban, túrák szervezésében nyújtottunk segítséget.

Természetismereti vetélkedők

Többfordulós „Táj és ember” vetélkedőt 2011-ben is lebonyolítottuk. A vetélkedőt az Őrségi Nemzeti Park területén lévő iskolák tanulói számára hirdettük meg. A vetélkedőre 24 csapat 93 diákja jelentkezett.

9.3.2 Turisztika

Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont

2011-ben a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontot mintegy 12910 fő látogatta, ebből a Tourinform Őrség iroda látogatottsága 12792 fő volt. Szakvezetést 4125 fő vett igénybe, 186

alkalommal vezettünk csoportot.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépületét 364 fő vette igénybe, 730 vendégéjszakát eltöltve. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,68 volt.

Keserűszeri Vendégház

A Keserűszeri Vendégházban 337 fő szállt meg, 906 vendégéjszakát töltöttek el. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,51 volt.

A sátorozó helyen 97 fő szállt meg, 266 vendégéjszakát eltöltve. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,53.

Őrségi Népi Műemlék-együttes

Az Őrségi Népi Műemlék-együttes látogatói: 10782 felnőtt, 12078 diák és nyugdíjas, így 22860 belépőjegyet vásárló látogatta. Az ingyenes látogatók száma 407 fő volt.

Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont látogatószáma az alábbiak szerint alakult: normál jegyet 4095 fő, családi jegyet 135 fő váltott, ingyenesen 1412 fő látogatta az intézményt, így összesen 5642 fő látogatót regisztráltunk 2011-ben.

A látogatószám kiegészül még a kiállítás megnyitókön, illetve az előadásainkon megjelentekkel, mintegy 536 fővel.

Túraszervezés

2011-ben nagy népszerűségnek örvendő működtek garantált túráink. Június 21-től augusztus 27-ig, a hét hat napján, hétfőtől szombatig azonos időpontban, azonos kiindulási hellyel kezdődtek túrák gyalog, kerékpáron, szekéren. A természetismereti garantált túrák a nyári szezon mellett Szent György naptól Márton napig kalauzolták végig a látogatókat a védett értékek között.(összesen 54 alkalommal, 1143 résztvevővel).

Előzetesen bejelentkezett csoportoknak szakvezetést nyújtottunk egész évben. (összesen 144 alkalommal, 2679 résztvevővel)

Lovas turisztikai szolgáltatások (alkalmi szekértúrák) előzetes megrendelés alapján valósultak meg, valamint a nyári garantált túraprogramok keretében. (összesen 36 alkalommal, 1123 résztvevővel)

Az 54 db kerékpárral rendelkező kerékpárparkunk beváltotta a hozzá fűzött várakozásokat. Ez mind a kölcsönzők számának gyarapodásában, mind a bevételben realizálódott (608 db kölcsönzött kerékpár).

2011-ben a fentiekén kívül az alábbi változatos tevékenységi formákkal vártuk a turistákat:

- Speciális természetismereti programok márciustól októberig (összesen 9 alkalom, 757 résztvevő)
- A Magyar Nemzeti Parkok Hete program eseményei 7 túraalkalom, 73 résztvevő).

9.3.3. Kiállítások, előadások

Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban 3 db kiállítást, illetve előadást szerveztünk az alábbi bontásban:

Dátum	Esemény	Létszám (fő)
2011.01.25.	A népi növényzetismeret a Gyimesben és a Hortobágyon	30
2011.01.29.	Madárbarát nap	21
2011.08.13.	Gombák csodálatos világa (fotókiállítás)	67
Összesen:		118

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban 7 előadást szerveztünk az alábbi bontásban:

Dátum	Esemény	Létszám (fő)
2011.01.27.	Mesterházy Attila: Libéria – ahol mindenki elnök akar lenni	58
2011.03.03.	"Az év természetfotósa 2010"	90
2011.04.21.	Dr. Zumpf András: „Tollas barátaink 2”, Képes előadás a madárfotózásról	25
2011.04.28.	Keszei Balázs: Vas megye aktuális természeti képe és szépséges növényfajai	60
2011.05.26.	Rozsnyai Margit: EL CAMINO útjain	48
2011.06.23.	Király Zoltán: A pillanat varázsa	50
2011.11.24.	Kóródi Blanka: „GOMBAPALETTA”	75
Összesen:		536

9.3.4 Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- Édenből –Édenbe program szervezése az Írott-kő Natúrparkkal közösen. Benne gyalogtúra az Írott-kőtől az Őrségig, illetve Kőszegiek természetismereti kirándulása az Őrségbe és az Őriszentpéteri Kistérség kirándulása az Írott-kő Natúrparkba. (résztevők száma: 26 fő)
- Őrségi Tökfesztivál programrészének megszervezése Pityerszeren. (résztevők száma: 1766 fő)
- Pityerszeri rendezvénysorozat szervezése (résztevők száma: 1652 fő)
- Első Őrségi túranap (résztevők száma: 166 fő)

9.3.5 Szakmai gyakorlatok

1 fő – A turisztikai teendőkben, szakvezetésekben, valamint a Tourinform Irodában nyújtott segítséget.

9.4 PR és egyéb marketingtevékenységek

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alábbi PR feladatokat végezték el:

9.4.1 Honlap

Igazgatóságunk a 2011-es esztendőben két honlapot gondozott. Az Igazgatóság központi honlapját és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapját. A központi honlapon átfésültük a statikus információkat és aktualizáltuk, kibővítettük azokat a védett természeti területek, a gyakorlati természetvédelem, a kutatás, monitoring, az agrár-környezetgazdálkodás, a projektek és az ökoturizmus témakörökben. E mellett mindkét honlapon az aktuális információkat (szakmai hírek, rendezvények, aktuális túrák, kiállítások, akcióprogramok) pedig az adott esemény időszerűsége alapján egész évben gondosan feltüntettük. Az igazgatósági honlapon szereplő információk frissítését az egyes osztályok jelzése alapján a Környezeti-nevelési és Ökoturisztikai Osztály kijelölt dolgozója, illetve a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapjának frissítését ott szolgálatot teljesítő kollega végezte. További feladatunk még a Tourinform Őrség által működtetett NETA rendszer folyamatos feltöltése és frissítése is.

9.4.2 Turisztikai szakkiállítások, vásárok

A budapesti Utazás 2011 vásáron, 2 standon jelentünk meg: a nemzeti parkok központi standján és a Nyugat-Dunántúl Régió standján a Tourinform Őrség irodával.

Ezen kívül a miskolci, pécsi és a veszprémi szakkiállításokra látogattunk el a Nyugat-Dunántúl RMI szervezésében, valamint részt vettünk a kőszegi Ostrom napokon, az Orsolya napi vásáron és Tihanyban a Levendula Ház avatásán. Megjelenéseink szervesen illeszkedtek mind az Igazgatóság közvetlen, mind a térségi turizmusban betöltött közvetett céljaihoz. A közvetlenül az egyes kiállításokon regisztrálható konkrét foglalásokon kívül, másodlagos hozadékként nyugtázható a régiós és országos, határmenti szakmai szervezetekkel való együttműködési kapcsolatok ápolása, kiterjesztése, illetve a természetvédelemi orientációjú bemutatás, a nemzeti parki attrakciók népszerűsítése.

Több kiállításon is kiemelt helyet, beszámolási, tájékoztatási lehetőséget kaptunk. Megjelenéseink hozzájárultak (a recesszió ellenére) a nemzeti parkba érkező látogatók számának megőrzéséhez, bizonyos kizárólagos szolgáltatásoknál (speciális természetismereti programok, hosszú hétvégékre időzített szakvezetéssel egybekötött programok) a növekedéséhez.

9.4.3 Egyéb kommunikációs csatornák

Ebben az esztendőben is nagy hangsúlyt fektettünk a hozzánk érkező vendégek korrekt, naprakész tájékoztatására, illetve a turistákkal folytatott helyi kommunikációink, szakvezetéseink színvonalára. Annál is inkább, hiszen valljuk a legjobb reklám a személyes pozitív élmény. (A Tourinform Őrség irodában a következő számú megkereséseket regisztráltuk a 2011-es évben: személyes 11157 fő, telefonos 843 fő, E-mailes 792 fő)

Turisztikai programjainkat, rendezvényeinket, nemzeti parkunkat érintő fontosabb eseményeket koncentráltan időzített, a fokozott érdeklődésre számot tartó helyeken történő plakátolás és az érdeklődési körönként célzottan eljuttatott direkt mailek mellett az alábbi médiákban népszerűsítettük:

- Vas Népe napilap
- Rábavidék térségi hetilap
- Szombathelyi Est
- Greenfo - honlap
- Club Rádió
- Magyar Rádió
- Nyugat- Rádió
- A mi otthonunk
- Heti válasz
- Népszabadság
- A régió rádiója mr6
- GOTTHÁRD TV
- PORABJE szlovén nemzetiségi hetilap

A következő médiumokban jelentek meg rólunk írások:

- MTV1
- RTL Klub
- Magyar Rádió
- Nyugat- Rádió
- Sopron Rádió
- Vas Népe
- Magyar Nemzet
- Magyar Hírlap
- Népszabadság
- Népszava
- National Geographic Magyarország
- Greenfo
- Természetbúvár
- Turizmus Trend
- Porta
- Napi Online
- FigyelőNet

9.5 Környezeti nevelési intézkedések

A környezeti nevelési feladatok ellátása terén, csakúgy, mint az ökoturizmus területén a létszámhiány jelentette a legfőbb problémát. Az Igazgatóság alapítása óta folyamatosan fennálló létszámhiány a szakterület sikerei ellenére ebben az évben is fennállt. A feladatellátás a csekély számú szak alkalmazotti létszám erőn felüli teljesítménye mellett csak az alkalmi közmunkás állomány bevonásával, illetve a szakvezetésekben bővelkedő időszakokban esetenkénti örszolgálati segítség igénybevételével volt lehetséges.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete eredeti funkcióját (erdei iskolai szálláshely) a kényyszerű ágyszám csökkentések miatt egyre kisebb mértékben tudja betölteni. Az ágyszám csökkentések oka a dolgozók kezdetől fogva fennálló, fokozódó elhelyezési hiányosságaiból adódik, hiszen az Igazgatóság alapítása óta az irodai elhelyezés önálló igazgatósági központ híján kényyszerűségből a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban történik. Így a szállásépületében az előző évi 32-ről (eredetileg, 40 volt) egy újabb iroda kialakítását követően 24-re csökkent a vendégágyak száma.

A kapacitáscsökkentés nem teszi lehetővé nagyobb csoportok fogadását, melynek természetes velejárója volt az erdei iskolai és egyéb szolgáltatást igénybevevők számának csökkenése is.

Megoldást más Igazgatóságok gyakorlatának megfelelően egy, a dolgozók elhelyezését kulturált körülmények közt lehetővé tévő irodaépület megépítése, illetve a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont eredeti funkciójának visszaállítása jelenthetne.

9.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Szám a	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont Bechtold István / Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	2	150 / 80	Közepes / Jó.
Múzeum (szabadtéri)	1	1000	Állagmegóvási munkálatok folyamatban vannak.
Tanösvény	13	-	Rongálások miatt a felújítás folyamatos.

9.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadóképesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépület	9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/A	24	Közepes, korszerűsítésre szorul.	8,3
Keserűszeri Kutatóház szállásépület	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	16	Közepes, felújításra szorul.	15,5
Keserűszeri Kutatóház udvarán sátorozó hely	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	30	Közepes, korszerűsítésre szorul.	10
Őrségi Népi Műemlékegyüttes	9942 Szalafő Pityerszer 12.	150	Felújítás alatt lévő műemlék együttes	90
Bechtold István Látogatóközpont	9730 Kőszeg Aradi vértanúk parkja	70	Jó, újszerű	35,5

Órségi Népi Műemlékegyüttes	9942 Szalafő Pityerszer 12.	150	Felújítás alatt lévő műemlék együttes	90
-----------------------------	-----------------------------	-----	---------------------------------------	----

9.1b táblázat: Kiállítás

Cím	Befogadóképesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
A Kőszegi-hegység természeti értékei	100	A Kőszegi-hegység természeti értékei	egész évben, nyitva tartás szerint
Chernel István Emlékszoba	100	Chernel István munkássága	egész évben, nyitva tartás szerint
A madarak élete	100	A madarak élete	egész évben, nyitva tartás szerint
A Sághegyi Tájvédelmi Körzet	80	A Sághegy múltja és értékei	2011. évben zárva volt
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	80	Ehető és mérges gombák az Őrségben.	minden munkanap 8.00-16.30 között
Őrségi Népi Műemlékegyüttes	40.000/év	A helyszínen megőrzött és berendezett műemlék-együttes épületei szemléletesen példázzák lakói építészeti kultúráját, hagyományos életmódját.	szezonális 04.01-11.04.: H-V: 10.00-17.00 06.01.-08.31.: H-V: 10.00-18.00

Az első három kiállítás helyszíne a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont volt.

9.1c táblázat: Tanösvény

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Madárvédelmi Tanösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	ÖNPI	
Búbos cinege Élményösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	ÖNPI	
Csillaghúr Tanösvény	Kőszegi TK	4 km	természetismereti	ÖNPI	készült
Királyvölgyi Tanösvény	Kőszegi TK	2 km	természetismereti	Kőszeg Város Önkormányzata	készült
Sághegyi Tanösvény	Sághegyi TK	200 m	természetismereti	ÖNPI	
Geológiai Tanösvény	Sághegyi TK	2 km	természetismereti	ÖNPI	
Rezgőnyár tanösvény	Óriszentpéter, Siska szer	300 m	botanikai	ÖNPI	készült
Sárgaliliom tanösvény	Velemér-Magyarszombatfa	6200 m	természeti-kulturális	ÖNPI	készült
Töllös tanösvény	Szentgyörgyvölgy	2500 m	erdészeti-botanikai	Értékeinkért Alapítvány	készült
Szala - menti tanösvény	Szalafő-Óriszentpéter között	3800 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Körtike tanösvény	Szalafő Csörgőszertől-Szalafő Pityerszerig	6200 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Felsőszéri tanösvény	Szalafő Felsőszerről-Szalafő Pityerszerre	1700 m	néprajzi	ÖNPI	készült
Fürge Cselle tanösvény	Kercaszomor határában	3200 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Szomoróczi tanösvény	Kercaszomoron	3000 m	kultúrtörténeti	ÖNPI	készült

Hármashatár tanösvény	Felsőszölnök – Hampó-völgy	4700 m	természetismereti	ŐNPI	
Rába-menti tanösvény	Alsószölnök	5200 m	természetismereti	ŐNPI	
Nyugati Pont tanösvény	Szakonyfalu	2200 m	természetismereti	ŐNPI	
Rókagomba tanösvény	Apátistvánfalva Orfalu	3000 m	természetismereti	ŐNPI	
Áfonyás tanösvény	Orfalu	5100 m	természeti-kulturális	ŐNPI	
Malomgát tanösvény	Őrimagyarósd	4000 m	természetismereti	ŐNPI	
Tőzegmohás láprét tanösvény	Szőce	900 m	természetismereti	ŐNPI	

9.2 táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Kőszegi Tájvédelmi Körzet magyar nyelvű	2004.	0
	Kőszegi Tájvédelmi Körzet német nyelvű	2004.	121
	Kőszegi Tájvédelmi Körzet angol nyelvű	2004.	197
2	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye magyar	2004.	0
	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye német	2004.	76
	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye angol	2004.	0
3	Sághegyi Tájvédelmi Körzet magyar	2004.	0
	Sághegyi Tájvédelmi Körzet német	2004.	23
	Sághegyi Tájvédelmi Körzet angol	2004.	367
4	A Jeli Arborétum magyar	2004.	0
	A Jeli Arborétum német	2004.	309
	A Jeli Arborétum angol	2004.	0
5	A Kámoni Arborétum magyar	2004.	0
	A Kámoni Arborétum német	2004.	231
6	A Szelestei Arborétum magyar	2004.	0
	A Szelestei Arborétum német	2004.	235
7	A Sárvári Arborétum német	2004.	9
8	A körmendi Várkert természetvédelmi terület magyar	2004.	0
	A körmendi Várkert természetvédelmi terület német	2004.	182
9	A Királyvölgyi tanösvény magyar	2004.	0

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
	A Királyvölgyi tanösvény német	2004.	284
10	A Csillaghúr tanösvény angol	2004.	269
	A Csillaghúr tanösvény német	2004.	123
11	A Kőszegi Chernel-kert magyar	2004.	0
	A Kőszegi Chernel-kert német	2004.	247
	A Kőszegi Chernel-kert angol	2004.	238
12	A Rezgönyár tanösvény magyar	2004.	0
	A Rezgönyár tanösvény német	2004.	7
	A Rezgönyár tanösvény angol	2004.	0
13	A fazekasság, gelencsérség hagyományai magyar	2004.	0
	A fazekasság, gelencsérség hagyományai német	2004.	27
	A fazekasság, gelencsérség hagyományai angol	2004.	172
14	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon magyar	2004.	0
	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon német	2004.	74
	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon angol	2004.	0
15	A csörgőalma gyümölcsöskert német	2004.	0
	A csörgőalma gyümölcsöskert angol	2004.	0
16	A veleméri Szentháromság templom német	2004.	0
17	Sárgaliliom tanösvény magyar	2004.	0
18	Töllös tanösvény magyar	2004.	0
19	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon magyar	2004.	0
	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon német	2004.	247

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon angol	2004.	0
20	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont magyar	2006.	0
	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont német	2006.	637
	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont angol	2006.	183
21	Az őrségi-vendvidéki népi építészet magyar	2007.	134
	Az őrségi-vendvidéki népi építészet német	2007.	203
22	A Szalafői Őserdő erdőrezervátum magyar	2007.	493
	A Szalafői Őserdő erdőrezervátum német	2007.	78
23	A szőcei tőzegmohás láprét magyar	2007.	723
	A szőcei tőzegmohás láprét német	2007.	0
24	A Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő magyar	2007.	662
	A Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő német	2007.	0
25	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata magyar	2007	0
	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata német	2007	0
	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata angol	2007	0
26	Őrállók útja Őriszentpéter	2007.	0
27	Őrségi Nemzeti Park leporelló	2009.	150
28	Programajánló 2010	2010.	0
29	Őrségi Nemzeti Park bemutató kiadvány	2010.	2500
30	Őrségi Nemzeti Park leporelló	2010.	0
31	Őrségi Nemzeti Park mappa	2010.	0
32	Őrségi Nemzeti Park papírtáska	2010.	354

9.3 táblázat: *Látogatottság*

	Látogatók száma
Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	5164
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	11157
Túravezetés (regisztrált látogatók)	4125
Kiállítás	118
Nyílt/jeles nap, rendezvény	3784
Őrségi Népi Műemlékegyüttes	22860

9.4 táblázat: PR

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
<p>Kiállítás, vásár: A budapesti Utazás 2011 vásáron, 2 standon jelentünk meg: a nemzeti parkok központi standján és a Nyugat-Dunántúl Régió standján a Tourinform Őrség irodával.</p> <p>Ezen kívül a debreceni, pécsi és veszprémi szakkiállításokra látogattunk el a Nyugat-Dunántúl RMI szervezésében.</p>			
Média	helyi	116	99
	regionális	36	138
	országos	39	53
	nemzetközi	3	10
Egyéb			

10. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

10.1 táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Celldömölk Város Önkormányzata	Celldömölk	Közös pályázat készítésében, valamint a Sághegy Múzeum nyitva tartásában működtünk együtt.
Kőszeg Város Önkormányzata	Kőszeg	Egy újan felfedezett adriai sallangvirág élőhely védelme érdekében tettünk közös lépéseket.
Körmend és Kistérsége Többcélú Kistérségi Társulás	Körmend	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Lenti Kistérség Többcélú Társulása	Lenti	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Megyei és körzeti földhivatalok	Körmend, Szombathely	Védett területek bejegyzéseinek javítása
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Szombathely	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szombathely	Szakvélemények adása
Magyar Turizmus Rt. Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság	Sopron	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás	Őriszentpéter	Rendezvényeken való kölcsönös megjelenés.
Szentgotthárdi Többcélú Kistérségi Társulás	Szentgotthárd	Rendezvényeken való kölcsönös megjelenés.
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Parancsnokság	Budapest	Közös ellenőrzések, továbbképzések
Vas m. Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság	Szombathely	Erdészeti engedélyezés, üzemtervek véleményezése és előkészítése
Vas Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Szombathely	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezési eljárásokban
Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás	Zalaegerszeg	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Vas Megyei Rendőr Főkapitányság	Szombathely	Közös járőrszolgálat, kölcsönös képzések, lőfegyver-tartási ügyekben szabálysértési priorálás
Szlovén Köztársaság Főkonzulátusa	Szentgotthárd	Térségfejlesztés
Herman Ottó Kertészeti Szakközépiskola és Kollégium	Szombathely	Gyakorlati hely biztosítása

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Nyugat-Magyarországi Egyetem	Sopron	Gyakorlati hely biztosítása, tanulmányutak vezetése, természetvédelmi mérnöki szakon és Doktori Iskolában oktatási tevékenység végzése.
Szent István Egyetem, Környezettudományi Intézet	Gödöllő	Közös kutatás.
Müllex-Körmend Hulladékgyűjtő és Hasznosító Kft.	Körmend	Védett területeken lerakott hulladék kezelése.
Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség	Szombathely	Pályázatok kezelése.
VÁTI Nonprofit Kft.	Szombathely, Zalaegerszeg	Pályázatok kezelése.
Új Erdőbirtokosság	Szentgotthárd	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban
Szentgotthárd Város Önkormányzata	Szentgotthárd	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban
Szombathelyi Erdészeti Zrt	Szombathely	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban

10.2 táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Kerekerdő Alapítvány	Szombathely	Pályázatok szakmai véleményezésében.
Chernel István Természetbarát Egyesület	Kőszeg	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban
MME Vas megyei HCS	Szombathely	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban, sasszinkron, gyurgyalag és parti fecske felmérés
Hegyek Vándorai Turista Egyesület	Budapest	Túraútvonalak kezelése, programszervezés
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	Őriszentpéter	Kapcsolattartás a helyi szállásadókkal, programszervezés
Vas Megye és Szombathely Város Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítványa	Szombathely	Előadás tartása
Pannon Kapu Kulturális Egyesület	Szentgotthárd	Előadás tartása
55. Batthyány L. cserkészcsapat	Körmend	Békamentésben részvétel
Értékeinkért Alapítvány	Zalaegerszeg	Közös kutatási tevékenység, Gomba kiállítási anyag, plazma TV ÖNPI-hez történő kihelyezése

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Természeti örökségünk Alapítvány	Kercaszomor	Közös pályázat benyújtása.
Őri Alapítvány	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őriszentpéterért Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őrség-Vendvidék Natúrpark Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Írottó Natúrparkért Egyesület	Kőszeg	Közös programszervezés, Osztrák-Magyar Interreg pályázat közös előkészítése
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	Budapest	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete	Budapest	Tenyésztési program
Országos Erdészeti Egyesület	Budapest	Közös fotókiállítás
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	Őriszentpéter	Közös turisztikai megjelenés
Pro Natura St.Gotthard Civil Összefogás (PRONAS)	Szentgotthárd	Tervezett heiligenkreutzi hulladékégető elleni fellépés
Pro Silva Hungária	Budapest	Erdőgazdálkodás, tájékoztatók
Somogy Természetvédelmi Szervezet	Somogyfajsz	Közös pályázatírás.

A fentebb említett szervezetekkel az együttműködés folyamatos. A fenti lista nem tartalmazza azokat az iskolákat, amelyekkel az Igazgatóság folyamatos együttműködést alakított ki és ápol immár évek óta, a környezeti tudatformálás céljából.

11. Külföldi együttműködés

Az igazgatóság nemzetközi kapcsolatrendszerében a határmenti helyzetből adódóan stratégiai fontosságú a két szomszédos ország, Ausztria és Szlovénia természet- és tájvédelmi, valamint az ehhez kapcsolódó turizmus, helyi termék szakterületen dolgozó szakmai szervezeteivel való kapcsolatfejlesztés és fenntartás. Ennek kereteit a 2009. május 25-én Óriszentpéteren, a Naturpark Raab, Krajinski Park Goricko és az ÖNPI vezetői által megújított együttműködési megállapodás alakítja ki.

Szlovén-magyar együttműködés keretében zajlik a „Harmóniában a tájjal” pályázati program megvalósítása, amelyben partnereink a Goričko Tájvédelm Park, a Prlekija Fejlesztési Ügynökség és az Ökológiai Centrum SVIT. Szintén a Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében kezdődött el a „Magas fák gyöngyei” címen a Muramenti fejlesztési Ügynökséggel a BirdLife Szlovéniával valamint a Goričko Tájvédelm Parkkal közös projektünk.

Osztrák-magyar együttműködésben zajlik a Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata – PaNaNet projekt megvalósítása. 2010-ben igazgatóságunk a PaNaNet projekt több projektrendezvényén vett részt, ezek közül kiemelkedett a Bird Experience nemzetközi rendezvénye.

Dr. Bodó Imre professzor (Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar) közreműködésével horvát, szlovén, osztrák, magyar muraközi ló megmentési csoport tevékenységében vettünk részt.

11. táblázat: Külföldi együttműködés

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
Raab Naturpark	Ausztria (Mogersdorf)	Természetvédelmi és turisztikai együttműködés
Regionalmanagement Burgenland Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel Burgenland Tourismus Naturschutzbund Burgenland	Ausztria	A Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata – PaNaNet projekt a Nyugat-Pannon régióban négy nemzeti park és négy natúrpark hálózatszerű összekapcsolásán keresztül azok infrastrukturális fejlesztését, továbbá közös arculat, marketing és promóció kialakítását célozza.
Javni Zavod Krajinski Park Goričko Prleška Razvojna Agencija Ekoloski Center Svit	Szlovénia	Szlovénia -Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretén belül közös pályázatot valósítunk meg, melynek tartalma a Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén-magyar határ mentén.
Prleška Razvojna Agencija PRA Mura DOOPS-Birdlife Slovenia	Szlovénia	Szlovénia -Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretén belül közös projektet indítottunk be a kaszálógyümölcsösök megőrzésére.

12. Ellenőrzés

Belső ellenőrzések:

A 2010. év végén kiválasztott belső ellenőr – aki 2010. december 1-i hatállyal kezdte meg a munkáját –, a belső ellenőrzési terv alapján elvégezte a kitűzött ellenőrzési feladatokat.

A vizsgálatok javaslatait és megállapításait figyelembe véve intézkedési terv készült.

Külső ellenőrzések:

A külső személy által végzett belső ellenőrzések során megtett észrevételekre, javaslatokra intézkedési terv készült. A vizsgált 5 témakörben 3 esetben került megfogalmazásra ellenőrzési javaslat. A javaslatokra megtett intézkedések jól szolgálják az Igazgatóság munkavégzését.

12. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést elrendelő szervezet	Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
NYDRFÜ Kft.	NYDRFÜ Kft.	ROP C pályázat helyszíni ellenőrzése	Támogatási Szerződés módosítása szükséges.
Energia-központ Kft.	Energia-központ Kft.	KEOP pályázat helyszíni ellenőrzése	Nincs.
Energia-központ Kft.	Energia-központ Kft.	KEOP pályázat helyszíni ellenőrzése	Építési naplót be kell mutatni pótlólag.
Energia-központ Kft.	Energia-központ Kft.	KEOP pályázat helyszíni ellenőrzése	A tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos dokumentumok bemutatása pótlólag szükséges.
NAV Szombathely	NAV Szombathely	Kiutalás előtti ÁFA ellenőrzése	Nincs.
Vidék-fejlesztési Minisztérium	VM Ellenőrzési Főosztály	2009-2010. évi felügyeleti ellenőrzés	EF/000129-6/2011. VM Ellenőrzési jelentés, (ÖNPI intézkedési terve: 03-72-9/2011., 03-8/2011.)

13. Fontosabb célkitűzések a következő évre

A számozás nem jelenti a sorrendiséget!

13.1 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

1. Az Igazgatóság saját kezelésében lévő gyepeinek botanikai monitoring programjának kidolgozása és elindítása, az általunk folytatott használat hatásainak pontos dokumentálására.
2. A KEOP projektek keretében történő élőhelyrekonstrukciós munkák hatásának botanikai szempontú monitorozása.
3. A fokozottan védett haris élőhely-használatának rádiótelemetriás módszerrel történő vizsgálata a faj hatékonyabb védelmének elérése érdekében.
4. Az elkészült fajmegőrzési terveink megvalósítása, négy újabb megőrzési terv elkészítése.
5. Az Alsó-Őrségi erdőtervezési körzet tervezésében való intenzív részvétel, közös terepbejárások a tervezőkkel, biotikai adatok aktualizálása.
6. Két természeti értékeiben kiemelkedő erdőterület védetté nyilvánításának előkészítése. 7 db Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése.
7. A „Magas fák gyöngyei” projekt keretében a kaszálógyümölcsösök fafajtainak, nappali lepke és madár faunájának felmérése, a Csörgőalma gyümölcsös karbantartására szolgáló gépsor megvásárlása, valamint egy bemutatóház építésének elkezdése.
8. A „Harmóniában a tájjal” projekt keretében nappali lepke atlasz és lepkekalauz készítése, tájékoztató táblák készítése és a zárókonferencia megrendezése.
9. Az „Erdei élőhelyrekonstrukciók Vas megye védett természeti területein” című KEOP projekt keretében bolygatott erdei élőhelyek és a nádasdi tőzegmohás erdeifenyves rekonstrukciójának megkezdése.
10. Közösségi jelentőségű, illetve védett és fokozottan védett állatfajok felmérése és monitoring módszertan kidolgozása Vas, Zala és Somogy megye Natura 2000 területein c. projekt megvalósításának elkezdése.
11. Az Igazgatóság természetmegőrzési munkájának népszerűsítése túrákon, újságcikkekben és más turisztikai programok keretében.

13.2 Természetgazdálkodás terén

1. Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő gyepterületek természetvédelmi kezelése.
2. Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő szántókon természetvédelmi szántóföldi művelés megvalósítása.
3. A nemzeti park igazgatóságok közül az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságnak van a legkisebb saját vagyonkezelt területe, a nemzeti park összterületének alig több mint 5%-a. Annak érdekében, hogy hatást tudjunk gyakorolni az Őrség gazdálkodására, újabb területeket kell az igazgatóság vagyonkezelésébe vonni.
4. A Környezet és Energia Operatív Program, Élőhelykezeléshez kapcsolódó

infrastruktúra fejlesztés pályázatból bővíteni és korszerűbbé kívánjuk tenni a szarvasmarhatelepünket, valamint lótelepet szándékozunk létesíteni.

5. Magángazdálkodók segítése az agrártámogatásokban való sikeres részvétel érdekében (adminisztratív segítségnyújtás, információnyújtás, tájékoztatók, továbbképzések tartása).
6. Saját állatállományunkkal és földterületünkkel az aktuális agrártámogatások (egységes földalapú támogatás, anyatehén támogatás) és kompenzációs kifizetések igénylése (Agrár-környezetgazdálkodási program, Őshonos és veszélyeztetett állatfajták megőrzésének támogatása), feltételeinek teljesítése.
7. Magyar tarka szarvasmarha állományunk sikeres leelletése, újratermékenyítése, borjak felnevelése. A Magyar tarka Tenyésztők Egyesülete szakmai munkájában való részvétel.
8. Muraközi lóállományunk, már korábban kidolgozott tenyésztési programjának folytatása.
9. A 2009-ben kezdődő, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Tervhez tartozó Agrár-környezetgazdálkodási Programok működtetésében való aktív részvétel.
10. A muraközi ló megmentésén fáradozó nemzetközi munkacsoport munkájában való részvétel.
11. A 2008-ban meghirdetett, nem termelő beruházások támogatásának népszerűsítése, végrehajtásában, kivitelezésében való aktív részvétel.
12. Natura 2000 gyepterületekre felvehető kompenzációs támogatás igénylésének, teljesítésének segítése.

13.3 Hatósági előkészítő tevékenység terén

A vonatkozó 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség megkeresésére a lehető legrövidebb időn belül szakvéleményt adunk a hatósági határozatok, szakhatósági állásfoglalások elkészítéséhez. Az ügyintézés gyorsaságának elősegítésére 2012-ben át szeretnénk térni az elektronikus kapcsolattartásra a felügyelőségekkel.

13.4 Gazdasági téren

1. Központi irodaház építéshez tervekészítés, energiahatékonysági korszerűsítési pályázat beadása
2. Közmunka program lebonyolítása
3. Korábbi években megkezdett, folyamatban lévő pályázati feladatok, beruházások megvalósítása (Pityerszer-i Műemlék együttes felújítása, Apátistvánfalva-i volt határőr-laktanya helyén Ökocentrum építése, Keserűszeren Kóstolóház építése, Szócén Tudásközpont építés)
4. Három KEOP pályázatot tervezünk beadni, melynek keretében új ló- és szarvasmarha istálló építését, valamint karámrendszer kialakítását tervezzük.
5. Itató kútrendszer kialakításának befejezése
6. Folyamatosan – az anyagi lehetőségek függvényében – az informatikai eszközök cseréjére lesz szükség, illetve a gépkocsik közül is jó volna folyamatosan néhányat lecserélni, mivel a javítások, szervizelések is sokba kerülnek.

13.5 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

1. Az igazgatóságunk által megkezdett *környezeti nevelési programokat* (szakkörök, jeles napok, természetismereti vetélkedők, erdei iskola programok) magas színvonalon próbáljuk megvalósítani a 2012-es esztendőben is.
2. Nagy hangsúlyt fektetünk a *speciális természetismereti terepi bemutatóprogramok*, az évközi és szezonális egyre népszerűbb *garantált programok* (gyalog, kerékpáron, szekéren), valamint a *Magyar Nemzeti Parkok Hete* rendezvény sorozat nyílt túrasorozatának lebonyolítására is.
3. Az ünnepekhez kötött hosszú hétvégéken Szalafő - Pityerszeren az Őrségi Műemlék-együttesnél a helyi hagyományokhoz és kulturális kínálatához *illeszkedő népi-gasztronómiai programok* fogják színesíteni a kínálatot: húsvétváró, pünkösdlő, Szent István nap, Őrségi Túranap, Tökfesztivál.
4. Előzetes bejelentkezés alapján egész évben szakvezetést nyújtunk a hozzánk látogató csoportoknak.
5. Az első hazai „ÉDEN” Kiváló úti célként méltóképpen fogjuk képviselni térségünket és hazánkat az *Európai Turizmus Fórumon* és más nemzetközi találkozókön.
6. A hazai ÉDEN úti célok közös programjain nemcsak részt veszünk, de aktív kezdeményezői és bonyolítói leszünk ebben az évben az *Édenből-Édenbe programnak* is az Írottó Natúrparkkal karöltve.
7. Továbbra is fenntartjuk a *Tourinform Őrség* irodát, ahol a nemzeti park területére érkező turisták színvonalas tájékoztatását valósítjuk meg ebben az esztendőben is.
8. Meglévő *szálláskapacitásunkat* az előző éveknek megfelelően a vendégeink meglegedésére próbáljuk üzemeltetni.
9. A *turisztikai infrastruktúrafejlesztés* területén NYDOP forrásból ebben az esztendőben több őrségi faluval együttműködésben felújítjuk a néprajzi bemutatóhelyeket is (Pityerszeren lévő Őrségi Népi Műemlék-együttes, Pankaszi harangláb, Nagyrákosi kovácsműhely).

13.6 Társadalmi kapcsolatok terén

1. A 2012-es esztendőben az utazási kiállítások közül Budapesten kerül népszerűsítésre az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság turisztikai kínálata.
2. Speciális természetismereti túráinkkal egyes fajok és élőhelytípusok közös védelmének fontosságára kívánjuk felhívni a figyelmet.
3. Kiállítás és előadás sorozatainkkal mind Őriszentpéteren a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban, mind Kőszegen a Bechtold István Látogatóközpontban szervesen kapcsolódunk be a térségi szemléletformálás és társadalmi élet egészébe.
4. Pályázati céljaink között szerepel a NYDOP keretein belül az Őrségtől a Vendvidékig, a Kulturális értékek megőrzése az őrállók útján a beruházások befejezése.
5. A PaNaNeT Burgenlandi és Nyugat-Dunántúli Természetvédelmi Területek Hálózata

című projekt kapcsán 2012-ben cél a ránk eső projekttalálkozó, tanulmányutak és workshopok megszervezése.